

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ז' (תשס"ז)

מאמרים נבחרים משכונת חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם ומלשונם מותר הספרים הקדושים

שמות

זוהר המבואר

הספר והקבוצה

מחוצאת שיבת אביר יעקב
מוסדות "אור מאיר שמואל נהר"ה
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אבישצ'ינא זצ"ל

תורה
 דני אברהם זצ"ל
 מסלאים

- חלוקה לקטעים
- סימני פיסוק וניקוד
- פתיחת ראש תיבות
- עימוד מפאר ושובה לב

- פרקי מבוא ותולדות
- כותרות משנה
- ביאור
- ציונים והשוואות

היים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

שמות

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

הרב הקדוש רבי מנשה מזוועהיל ז"ל אמר
בשם אביו הרב יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ל ששמע
מפה קדוש הבעל שם טוב ז"ל שאמר בזה הלשון:
פעלתי אצל השם יתברך שהטבילה שאדם טובל
את עצמו במקוה בבקר יהיה נחשב לפני הקדוש
ברוך כמו תענית יום אהד: (מקור חיים - יתרו)

אוצר פניני החסידות

- א תניי מצותיך | החשך והעצבות הוא 'גלות מצרים' והעצה לךך אמונה שלמה שה' אתו .....
- א פקדי האזור | התורה תמידית ובכל זמן ובכל אדם .....
- ב מאמר 'הקואל' | אין לגרע מחובתו בתורה ותפלה מפני הצטרכותו לפרנסה .....
- ב עֶסְרֵת יְשׁוּעָה | למוד זכות על עם ישראל ששרדות הפרנסה מעפכתם מלשבו בתשובה ולהתפלל על הגאולה .....
- ג אמרי צבי | מענה הרה"ק רבי שמואל אליהו מונואליו ויע"א לשרוד בפרנסה ואינו מצליח למלמד שעוני תורה כראוי .....
- ג אור התורה | דבורו של משה 'אכן נודע הדבר' גרם שנשמע הדבר בבית פרעה .....
- ג מה"ר 'מבעלזא' | בעת הסכנה יש לזהר לא להוציא חשש הסכנה מהפה .....
- ד פתוחי חותם | המשלים את נפשו רוחו ונקמתו שורה עליו השכינה .....
- ד מנתם ציון | בני ישראל לא בקשו לעצמם מלבושים חדשים הדומים למלבושי הגוים .....
- ד פתוחי חותם | עצותיהם הנבחרות של המצרים נגד בני ישראל היא המלחמה התמידית בין הקדושה לסתרא אחרא המתלכשת בעצות היצר הרע .....
- ז הגש"פ צמח מנחם | באור דברי המדרש והדיוקים בלשון הפסוק .....
- ז אף פרי בתואה | לא ישים בטחונם בשום דבר רק בהשם יתברך היכול להציל בין בדרך הטבע ובין שלא בדרך הטבע .....
- ז שמעתי יצחק | על ידי חשק האדם לדבר נדמה לו לקרוב מאד .....
- ח תולדות אהרן | על ידי שהאדם תמיד בבחינת 'עיר' ו'בוכה' תמיד זוכה לפתיחת שערי החכמה .....
- ח אוהב ישראל | על האדם לשייך לבו בעת צרה בעקר על בטולו מעבודת הבורא ועל ידי כך יתעלו כל תפלותיו .....
- ח לקושי תורה | המימה על המשמש מדברי התקוני זהר שמצות 'לא תעשה' שנינו 'שב ולא תעשה' גבוהים ממצות עשה שנינו 'קום ועשה' .....
- יא פתוחי חותם | הפסוק רומז על התורה | המתרפה מהתורה מעורר עליו קטרוג עד שיחזור לעסק בה .....
- יא לקושי שיחות | שתי התשובות הקולות במענה משה לדב"ה בסרובו לקחת על עצמו את הוצאת בני ישראל ממצרים .....
- יא אמרי נעם | לאחר שמתגעגע בתורה נותנים לו משמים קריה יותר מאשר על פי יגיעתו .....
- יד תפארת שלמה | כל התעוררות לעבודת השם יתברך יש להביאה מיד לידי מעשה .....
- יד תולדות יעקב יוסף | כשם שיש גלות קלית כן יש גלות פרטית .....
- יד אמרי יוסף | גלות האדם תחת יצרו היא הגלות הקשה מהכל .....
- יד רבי ה'נחב' | הגלות הנאמרת היא שעבודת הבורא אינה חביבה על האדם וקשה בעיניו .....
- טו ידע קדש | יש לזכר לא להשתמש אף רגע אחד בגלות .....
- טו סוד ישרים | המרגיל עצמו במזמרות עד שאי אפשר לו לזוז מכף עובר על ולא ישיב את העם מצרימה' .....
- טו הגש"פ שם משמואל | ההתחזקות המפלאה של עם ישראל בגלות הקשה כיום .....
- טו שפת אמת | הגלות צעה צקמה מבורא יתברך כדי ששם לאחר שנוקה למדרגות גבוהות נשאר בבחינה .....
- טו בית אהרן | כבוא הגאולה יראה לעין כל פעלת צדיקי הדורות שהעתירו והורידו כחל דמעה על הגלות .....
- טז אמרי אמת | כל העובר על האדם הוא טובות ובהכרח שיהיה דוקא במצב זה .....
- טז ישמח ישראל | יחזק האדם עצמו להתפלל בכל יקלתו על אף צרותיו ועוונותיו ואפילו לא תעשה כדו רק אנהא אחת מעמך לבו השי"ת ישמעה .....
- טז נעם אלימלך | המתלהב בשמעו ספורי צדיקים אות הוא שדושה בקרבו .....
- יז בית יעקב | בכל דור ודור עושה הקב"ה נסים לעם ישראל על ידי הצדיקים כדי שיתחזקו באמונה .....
- יז אהבת שלום | מעלת התשובה בקרב שפת ובפרט בשבתות שובבים .....

אוצרות גאוני הדורות

- יז שער שמעון | שיטת יוסף שדינך כדון בין נח נרמה לגלות מצרים .....
- יח המדת ישראל | בני ישראל שמרו על גניהם בדרך התורה .....
- יט צבי צדיו לאזון | בכחיתו של משה רבנו מפאת ראית בת פרעה .....
- יט שפתי כהן | המלאך היה רבו של משה רבנו / מזונותיו של משה רבנו בבית פרעה מיד המלאך .....
- יט אהלי יאודה | בתנה הסתירה את הטעם האמתי לשמו של משה .....
- כ משכיל לדוד | הרג משה רבנו את המצרי לפי שלא היה במדרגת איש אלא מלאך מבית דין של מעלה .....
- כ לחם אשר | כיון שראה משה בעצמו את הפאת המצרי הזה ראשי להרגו .....
- כא כנף רניים | הריגת המצרי על ידי שם המפרש .....
- כא פרי עץ חיים | על ידי ירידת השכינה למצרים התעוררו ישראל להתפלל אל ה' .....
- כב חתוך בית יצחק | שעבוד שבט לוי במצרים .....
- כב אמרי אשר | גזרת הפאת מלקטי התבן משדות המצרים בלא רשות .....
- כב תולדות אברהם | לישראל היה ספק בבואתם של משה ואהרן .....
- כג לבוש התבלת | רמז הפסוק לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום .....
- כג שני לוחות הברית | התבוננות במצות הפרשה .....
- כד חומת אגן | ברור ניצוצי הקדושה .....
- כד מאיני צדק | אמירת ראובן ושמעון בקריאת התרגום .....
- כד ויקרא יצחק | זכירת שמו לאחר פטירתו .....
- כד שער הכניות | הנהיה לקבלת תוספת קדשת השבת .....
- כה תוצאות חיים | השגת נפש ורוח ושמחה .....
- כה מקור חיים - טור פטדה | השלמת נפש האדם .....
- כה עגב שבת | זוכה על ידי אמירתה לנשמה ימרה .....
- כה חתם סופר | בטול קלפת נגה חד בתרי .....
- כו שצרי רמים | באמירתה בלי הפסק נגול מחבוט הקבר .....
- כו מעשי צדיקים | הארה חסידית מן הפרשה .....
- לג ספיר ויהלום | עם פרוש הכתר והכבוד .....
- לו זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד .....

נושאים בפרשת שמות

גלות ויציאת מצרים

נתיב מצותיך

רבי יצחק אייזיק מקומארנא זיע"א
החשך והעצבות הוא 'גלות מצרים' והעצה
לכך אמונה שלמה שה' אתו

עצה היעוצה, אמונה שלמה, ששם אתו עמו
אלהי ישראל, כי ב'כל צרתם לו צר'
(ישעיה סג ט), כי באמת ענין התגרות החשך
והעצבות, הוא עצמו גלות מצרים, וימרו את
חיהם (א יד), שהוא גלות הנשמה, במרה שחרה
בעצבות.

יחזק עצמו וירבר לאל רכות ויבכה לפניו

ולפעמים טועם בזה טעם מיתה, כי מתענוגי
עולם הזה נפרש, וטעם אור וחיית
ערכות אור עליון נסתלק ממנו, והרי לו מרירות
מרת, וכל זה גלוי לפני אל עולם, ויחזק עצמו
וידבר לאל רכות ויבכה לפניו.

באור 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'

ואמר מרן אור ישראל, הרב ישראל בן
אליעזר, 'אנכי אנכי' (ישעיה נא יב),
כשתדע שאנכי הוא בכל תנועה, ואין
עוד, 'הוא מנחמכם' בודאי.

האור הנמשך מתוך חשך זה הוא 'יציאת
מצרים' | בערכי שבתות ויו"ט יש חשך
והסתר כדי שיבא על ידי זה לאור

וזהו עצמו 'יציאת מצרים', האור הנמשך
מתוך החשך הזה, ובפרט בערכי שבתות
ויום טוב, שהם נקראים ערב, שהם החשך
של שבת ויום טוב, כדי שיבוא אחר כך יתרון
האור מתוך החשך, בהירות של שבת ויום
טוב.

באור הכרי הכבי רבי אלימלך זיע"א שהארה

ביום ששי הוא סימן על עבודת כל השבוע

אף על פי שאמר רבנו הקדוש מורנו הרב
רבי אלימלך, שסימן שהיה לו שבוע
בקדשה אם יש לו הארה עצומה בערב שבת,
זהו האמת, אבל צריך לזה הרבה סיעתא
דשמיא, וקדוש כמותו הוא במדרגה זאת, אבל
אני כתבתי כפי שהוא האמת, וכמו שקבלתי
ממורי ורבי, וממורי הגדולים, תלמידי רבנו
אלימלך, ונרגש לכל חי:

פרקי הנאזר

רבי אליעזר מז'טומיר זיע"א תלמיד בעל האור
המאיר

התורה תמידית ובכל זמן ובכל אדם

בכל זה מנח בדינו מאנשי האמת, שהתורה
היא תמידית וישנה בכל אדם ובכל זמן,
ולדעתי גם עתה יש מלך חדש במצרים.

השלמים בעבודתו יתברך הם בבחינת 'יוצאים
ממצרים'

כי נודע האנשים השלמים והיוראים שיש להם
התפשטות הדעת לעבודתו יתברך, אלו
יצאו ממצרים, אבל אלו האנשים שהיצר הרע
- מלך זקן וכסיל שולט עליהם והם כבושים
תחתיו, הן המה שנפלו במצרים של עבודת
פרעה, ולא מעבדי ה'.

הצדיקים השלמים יודעים להבחין בין 'מצוה'
לבין 'מצוה הבאה בעבירה' משא"כ אנשי
מצרים'

והנה הצדיקים אשר דעתם רחבה עליהם,
עבודתם ברור וזהיר לדעת האמת
ולהכריע בעשית מצותיהם מה שנוגע אל
עבודתו יתברך, והמוטר מחרימים.

לאפקי אנשי מצרים, אפלו בחינת יצרם

ז"ל יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום
ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו לא יכול לו
(קידושין ל), ונמצא עברה ישנה שפכר פתח
אותו עמה עתה נתחדשה בלבוש מצוה, והכל
מגזרותיו של המלך הנקן שנתחדש ונעשה
מלך חדש (חלק א פרק רביעי):

טרדות הפרנסה

מאמר יחזקאל

רבי יחזקאל משוזמיר זיע"א

אין לגרע מחוכתו בתורה ותפלה מפני הצטרכותו
לפרנסה

אמר אבי אדוני זקני זצוק"ל מקאזמיר רמו
בפתיח לא תגרעו מלכניכם דבר יום ביומו
(ה יט), פרוש מפני הצטרכות הפרנסה 'לכניכם'
וטפכם, 'לא תגרעו' מה שחיב האדם לעשות
'דבר יום ביומו' בתורה ותפלה, עד כאן לשונו:

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א

למוד זכות על עם ישראל שטרדות הפרנסה
מעכבתם מלשוב בתשובה ולהתפלל על הנאלה

מדוע לא כליהם חקכם ללבו כהמול שלשם
גם תמול גם היום (ה יד). ובמסורה: ב',
דין, ואידך 'מדוע לא בא בן ישי גם תמול
גם היום אל הלחם' (שמואל א' כ כז).

גודע מה שפשוו בספרים, 'מדוע לא בא בן
ישי' הינו למה נתאחר ביאת המשיח,
ומתקן 'גם תמול גם היום אל הלחם', הינו
'בעבור הלחם' הוא הפרנסה שאנו טרודים
תמיד בועת אפים, אין אנו חנו כולים לשום
על לב ולהתפלל על ביאת הגואל משיחנו.

הטוב לעשות איזה מצוה, אינם יודעים בין
מינם לשמאלם, וכמבאר לעיל שעושין מצוה
הבאה בעברה מצד היצר הרע.

הרמז בלשון הכתוב 'נקם מלך חדש על
מצרים'

וזהו הרמז בכתוב 'נקם מלך חדש במצרים
(ח), כלומר באנשי המצרים שאין להם
התפשטות השכל, יקם 'מלך חדש', כלומר
היצר טוב הנקרא 'מלך חדש' נגד היצר הרע
הנקרא 'מלך זקן', אצל פחותי הערך, אפלו
'מלך חדש', הינו יצר טוב, 'חדש', שאין שום
אדם המשפיל נוהג מצות אלו, כי אצלם המה
מצות הבאה בעברה.

'אשר לא ידע את יוסף' – אינו יודע לקים
המצות מתוך כוונה שלמה וטהורה

וזהו שגמר אמר הכתוב אשר לא ידע את
יוסף, דאיתא בזהר שמכנה שם יוסף
להקדוש ברוך הוא, עיין שם.

וזהו 'אשר לא ידע' את הבורא ברוך הוא,
ומצותיו אינם ספונים וחסובים לפניו
תברך, כי הכל מצד היצר הרע השולט עליהם
ומפיתה לעשות מצות כאלה 'אשר לא ידע את
יוסף' כמבאר.

באר המחלקת האם היה מלך 'חדש ממש'
או 'נתחדשו גזרותיו' על דרך ה"ל

וזהו דברי רב ושמואל (עירובין נג), 'הלא פליגי
וילדבר אחד נתכוננו, 'חד אמר חדש
ממש' – כי בודאי שלא עשה עדין מיום
הבריאה שום צדיק וחקם אמתי מצות כאלו,
כי יודעים נאמנה שזה עברה ולא מצוה.

'חד אמר שנתחדשו גזרותיו' – כלומר הוא
היצר הרע המתחדש בכל יום ויום על
האדם לפותו ולנטותו למקום טנפת, וכמאמרם

דבורו של משה 'אכן נודע הדבר' גרם שנשמע הדבר ככית פרעה

וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר, וַיִּשְׁמַע פְּרַעְהַ וְגו' (ב יד-טו). צָרִיף לְרַעַת מִי הַגִּיד לְפְרַעְהַ, וַמֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר ל (א) שְׁהַנְצִים הַגִּידוּ, זֶה עַל פִּי דָרָשׁ.

והפשוט הוא, שִׁמְחַמֵּת יְרֵאת מֹשֶׁה וְגַם אָמַר בְּפִיו 'אֲכֵן נֹדַע', עָשׂוּ דְבָרָיו רָשָׁם וְהָיוּ בּוֹקְעִים כְּתָלֵי בֵיתוֹ שֶׁל פְּרַעְהַ וְנִשְׁמַע אֵלָיו, כְּעֵנָן שֶׁנֶּאֱמַר (חֲבֻקֹק ב יא) 'אֲכֵן מִקִּיר תִּזְעַק', וְהָיָה מִה שֶׁהָיָה.

כִּי הַדְּבֹר צָרִיף שְׁמִירָה מְאֹד מְאֹד, וְכֹאֲשֶׁר אָמַר ו'ל (בכרות יט) אַל לִפְתַּח אָדָם פִּי וְכו'. וְאֵב הַנְּבִיאִים בְּוֹדָאֵי הָיָה נִשְׁמָר מְזָה, רַק שְׁכָכָר זֶה הָיְתָה סִבָּה מֵאֵת הַמְּקוֹם לְהִרְאוֹתוֹ נִפְלְאוֹת תְּמִים דְּעִים אֲשֶׁר לֹא יִשְׁלַט בְּרָזָל בְּצִוָּאר בֶּשֶׁר (עֵינֵי רש"י) בְּמֶאֱמַר אֵל, וְכָל הַנְּבִיאִים עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם:

מהר"י מבעלזא

רבי יהושע מבעלזא זיע"א

בעת הסכנה יש לזהר לא להוציא חשש הסכנה מהפה

והתברר אַתְּ עֹרֶלֶת בְּנֵה וְתַעַג לְרַגְלָיו וְתֹאמַר כִּי חֲתַן דְּמִים אֲתָה לִי (ד כח). וְתִרְגַּם אוֹנְקְלוֹס: וְאָמַרְתְּ בְּדָמָא דְמַהוּלְתָא הַדִּין אֲתִיְהֵב חֲתָנָא לְנָא. וְאַחַר כֵּן כְּתִיב וַיִּרְף מִמֶּנּוּ אִז אָמְרָה חֲתַן דְּמִים לְמוֹלַת, כְּאֵן תִּרְגַּם אוֹנְקְלוֹס: אֵלוּלֵי דְמָא דְמַהוּלְתָא הַדִּין אֲתִיְהֵב חֲתָנָא קָטוּל. וַצָּרִיף בְּאוּר שְׁנַיִי הַלְשׁוֹן. אֵלָּא הַעֲנֵן הוּא, דְּבִשְׁעַת הַסְּכָנָה הַסְּגָלָה שְׁלֹא לְהוֹצִיא מִפִּי עֲנֵן הַסְּכָנָה, לְכַף מְקַדָּם, שֶׁהָיָה בְּשַׁעַת הַסְּכָנָה, לֹא הַזְּפִירָה מְזָה, אֲף אַחַר כֵּן וַיִּרְף מִמֶּנּוּ, אִז אָמְרָה 'חֲתַן דְּמִים' וְהַזְּפִירָה הַסְּכָנָה:

זו 'מדוע לא כליתם חקכם ללבן', הינו מדוע לא נתלבן החטא שפגדכם בתשובה ומעשים טובים, 'מדוע לא בא כן ישי'.

ושניהם יתרצו גם תמול גם היום על הלחם, על טרדות הפרנסה, ועל כן אין לנו עת לשוב בתשובה ולהתפלל על ביאת משיחנו:

אמרי צבי

רבי ירחמיאל צבי משעננא זיע"א (נכד רבי יחזקאל מקומיר זיע"א)

מענה הרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואלין זיע"א לטרוד בפרנסה ואינו מצליח ללמד שעורי תורה כראוי

שמעתי מפי אבי אדוני מורי ורבי וצלה"ה (רבי אפרים משעננא זיע"א), שפעם אחת בעת עסקו במשא ומתן, היה טרוד מאד וננדמנו לו יגיעות ומגיעות הרבה מאד ולא היה ביכלתו ללמד שעוריו כראוי, והיה לו עגמת נפש גדול מזה, והתנצל את עצמו לפני אחיו הרב הצדיק הקדוש מורנו הרב שמואל אליהו וצ"ל מזוואלין.

והשיב לו, שיעשה בעבודת ה' לעת עתה כפי מה שיביכלתו לעשות, ואמר לו עוד, שאף אם האדם טרוד ככה שאף כמעט אינו מבין בפרוש המלות מרב טרודותיו, מכל מקום מזה לא יזוע, ויתפלל וילמד כף, כי אף הדבור בתורה ובתפלה – אף שאמרו בלא הכנת הלב – הוא גם כן חשוב ונעלה מאד לפני השם יתברך ועולים למעלה.

זהירות בדבור

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

פרשת שמות

עוסקים בתורה הקדושה. 'ברכה', שיהיו נותנים לבם בכל הפרכות לברכם פראוי.

זאת ועוד, בעיני איש וביתו באו, שיטרחו בקדשה ובטהרה כדי להשלים נפש רוח ונשמה הנקראים 'איש וביתו', וכשיהיו בהם כל המדות הללו, אז ראויים להתדבק בשכינה:

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (ח א)

מנחם ציון

רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א

בני ישראל לא בקשו לעצמם מלבושים חדשים הרומים למלבושי הגוים

כל ארבעים שנה הלכו [בני ישראל] בטכסיס וסגנון אחד, בשגם שלכל אחד היה תשעים חמורים טעונים (בכורות ה:), אף על פי כן היו מסתפקים במלבוש אחד, ולא בקשו טכסיסי מלבושים חדשים – כמנהג העולם בזמן הזה אשר חדשים לברקרים מתחדשים לשנות סגנונות מלבושיהם בכל יום משנה מתכברו.

זה אחד מהשלשה דברים שעבורם נגאלו ממצרים

וזו היה התסד נעורים שאמרו חז"ל (ויק"ד לב ה) בשביל שלושה דברים נגאלו ממצרים שלא שנו שמם ולשונם ומלבושם, כי כל מגמת חפצם היה רק להמשיך אחרי ה' ולכו, הגם כי במצרים כבר פסק השעבוד והיה להם שדות וקרמים, לא פנו אל רהבים, אכן החזיקו במדת אבותיהם שלא לשנות מנהגם בדבור ובמלבוש ובאכילה.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (א א)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המשלים את נפשו רוחו ונשמתו שורה עליו השכינה

אפשר לרמוז, דעקר ביאת האדם לזה העולם הוא כדי להשלים נפשו רוחו ונשמתו, והשלמתם היא על ידי עסק התורה והתדבקותו במצות ובתפלה פראוי, וכשיזכה לתקון נפש רוח ונשמה, בזה יזכה להתדבק בשכינה.

יידוע, דכל הגדול מתכברו וחברו משפיע בו, הגדול שהוא המשפיע נקרא איש, והמקבל נקרא אשה. והנה הנפש לגבי הרוח, תקרא הנפש אשה, והרוח נקרא איש, והנפש והרוח בשניהם לגבי הנשמה נקראו אשה, והנשמה תקרא איש:

ארבע מדות 'יחוד ענוה קדשה וברכה' מסגלות לכד

וזוהו שאמר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, 'מצרימה' גימטריא 'שכינה', כמו שאמרו רז"ל (עשרה מאמרות חיקוי"ד ח"ג פ"ד). ובא לומר כאן, מי הם בני ישראל הראויים להתדבק בשכינה, הם את יעקב, דהינו, שיש בהם המדות הרמוזים פראשי תבות של 'יעקב', שהוא ראשי תבות יחוד ענוה קדשה ברכה.

'יחוד', שיהיו מיתדים את ה' פראוי בכל עמק לבם. 'ענוה', בכל שהם עושים יהיו ענוים ולא יתנשאו בשום דבר. 'קדשה', שיקדשו אותם פראוי בקדשה ובטהרה, ויהיו

ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו וגו' (א ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עצותיהם הנבערות של המצרים נגד בני ישראל היא המלחמה התמידית בין הקדשה לסטרא אחרא המתלבשת בעצות היצר הרע

ויאמר אל עמו, יצר הרע אומר לגונדא דחמה דילה, הנה עם בני ישראל, כלומר, הגוף המקדש עצמו בכני ישראל ומוסיף מדי יום קדשה על קדשה, בהכרח יצטח אותנו, וזהו רב ועצום ממנו. ועכשו הבה נתחכמה לו בדבר שמבטל אותו מעבודת ה' יתברך, שאם לא נבטלו מעבודת ה', פן ירבה בקדשה.

והיה כי תקראנה מלחמה, כל ויהיה לשון ודאי, ודהינו, אנחנו יש לנו מלחמה תדיר עם סטרא דקדשה, שהם שונאינו, וזה, אם נוסף על שונאינו ונעשה גם הוא עצמו מלחמה, ועלה, הוא הניצוץ של הקדשה, יעלה מן הארץ. דהינו מתפתח דינו, וכשיהיה כך זהו בטול חיותנו.

מסית את האדם לטרם תמיד לרדף אחר הממון

והחכמה שנתחכם לעשות לו, שנכניס בלבו לרדף אחר הכלי הזמן לטרם לאסוף ממון, באמר לו צריך אתה לטרם על פרנסתך ופרנסת בני ביתך, וגדולה מכלם המסים והארנוניות, בכל יום חדשים מקרוב באו, אם לא תטרח בכל כחך יומם ולילה מאין תמצא לעשות כל אלה.

וזהו שאמר וישמו עליו שרי מסים, דהינו, הממנים לפתותו על ענין הוצאות הזמן, והכל נקרא בשם 'מסים', וכונתם בזה למען ענתו בסבלתם של מסים, ויהיה טורח כי אם לאסוף ממון, וממילא זו היא סבת בטולו מעבודת ה'.

באור המחלקת האם היה מלך 'חדש ממש' או 'נתחדשו גזרותיו' על דרך הג"ל

ובזה בארתי מה דפליגי רב ושמואל בפסוק ייגם מלך חדש, חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזרותיו (עירובין נג.), דצריך להבין ענין מחלקתם דפליגי במציאות, וגם אין בזה נפקותא לדינא.

אבל שרש הדבר, פי שניהם לדבר אחד נתפנונו ואלו ואלו דברי אלקים חיים, והוא פי 'מלך' נקרא מנהיג, והתנהגות המדינה נקרא 'מלכות', דהינו שלוקחין ומספיקים על הנהגה להתנהג בזאת הן במלבושים או באכילה וכו'.

אותם שהתדמו בלבושם ללבושי מצרים לא יצאו ממצרים

והנה במצרים היו גם כן מבני ישראל פחותי הערף – כמו בגלות הנה – אשר רבים קלקלו לחדש בכל יום מלבוש נכרי, ואותן לא יצאו ממצרים, ואולם גרמו רעה לעצמם ולאחרים כי מזה נמשכו גזרות חדשות.

'מלך חדש ממש' – הנהגות חדשות בעניני המלבוש

וזהו כונת רב שאמר 'מלך חדש ממש', מורה על ההנהגות החדשות בעניני מלבושיהם ושאר דברים, ועל זה בא שמואל לפרש ולהודיענו כי מחמת זה 'נתחדשו גזרותיו' וכנ"ל.

'אשר לא ידע את יוסף' – הנהגה זו מנגדת לדרכו של יוסף הצדיק

וזהו 'אשר לא ידע את יוסף', פי תחלת הנהגותם היה כפי דרכו של יוסף, ואחר כך מאסו בזה וגמלו לעצמם רעה. ואולם אותם אשר זכו לצאת ממצרים החזיקו במדת אבותיהם לבלתי לשנות הנהגתם (פרשת בשלח):

ומה הם ערי מסכנות של אותו עולם, הם פתם ורעמסס. פתם קרי בה 'פי תהום', הוא הקבר, ורעמסס היא גיהנם הנקראת רעה, ושם נמסים נפשות הרשעים.

והנה, הגוף נמי ראוי לקרותו פי תהום, ורעמסס גימטריא 'נפש', לרמוז, כי הגוף שהוא דומה לפה התהום, הולך לפה התהום שהוא הקבר, והנפש שהיא גימטריא רעמסס, הולכת לגיהנם הנקראת רעה הממסס את הנפשות של הרשעים.

ובזה נוצח הצדיק את יצר הרע, באמר לו, אקבל עלי ערי מסכנות של זה העולם כדי שאנצל מצרי מסכנות של אותו עולם.

העוסק בתורה ועבודת ה' הקב"ה מכרך את פרנסתו

וכשרואה הקדוש ברוך הוא צדיק זה שבטח בו וכתם לבבו עושה כל זאת, שולח ברכה במעשה ידיו, ובעסק קל מביא לו ברכה מרבה ולא יתבטל מעבודת ה', כי הבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד.), וכמאמר התנא (אבות פ"ג מ"ה) המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ.

וזהו וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפריץ, הפונה, כל מה שמענין אותו במחשבות לטרדו מעבודת ה' כדי להתעסק בהכלי העולם והוא אינו שומע להם, הקדוש ברוך הוא בעזרו, וכן ירבה וכן יפריץ ולא יחסר כל טוב, ולפיכך ויקצו מפני בני ישראל, משום דזהו בטול חיותם:

ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינן את הילדים (ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים, לכן לא נאמר אלא

מוטב לסבל עני בעולם הזה מצער עולם הבא

מה עושה האיש הקדוש אשר השקה נפשו בעבודת ה', בוטח בחסד ה' ואינו חושש לשום ענין מעניני העולם, ומתפרנס בצמצום ואינו מבקש שום יתרה, רק מחשב עצמו פעניים דעלמא.

ומי הביאו לידי מדה זו, חשב בדעתו צער אותו עולם, ומה יהיה בצער הגוף והנפש, ואותו העולם הוא העקר, ואף אם יצטרע האדם בזה העולם בפרנסה וכיוצא, הזמן קצר, ובאותו עולם הארוך מציא מנוחה ושלחה לאריכות ימים.

לא כן אם יטרח בעולם הזה בשביל הנאת גופו, אין לו פי אם הנאה מועטת לפי שעה, ובאותו עולם יהיה פעניות שאין כמוהו פעניות, וביסורין קשים ומרים אשר אין כמותם יסורין, ובזמן ארוך.

ולפיכך, אם מפתה יצר הרע לאדם בשביל עניות וצער זה העולם, הוא אומר לו, יש לו עניות וצער יותר מזה ולזמן ארוך, מוטב אסבל צער מועט לזמן מועט מלסבל צער מרבה לזמן מרבה.

הצדיק זוכר את ענש הרשעים ומתגבר על יצרו

וזהו שאמר ויכן ערי מסכנות לפרעה, דהינו, זה האיש שנתגבר על יצרו, לא חשש לטענת העניות שטוען לו יצר הרע. ובמה מבטל טענה זו, בערי מסכנות של אותו עולם, שהם הקבר וגיהנם.

וזהו ויכן ערי מסכנות לפרעה, דהינו, הצדיק הזה בנה ועשה בלבו ערי מסכנות של אותו עולם כדי לבטל טענות יצר הרע. לפרעה לשון בטול, כמו 'פרעהו אל תעבר בו' (משלי ד טו).

לַעֲשׂוֹת, שְׁלֵא נִכְנְסוּ דְבָרָיו כָּלֵל בְּאַזְנֵיהֶם, וְלֹא הִצְרָכוּ לְחַשְׁבוֹן עַל פִּי הַדַּעַת וְהַשְׁכָּל, וְרַק עוֹד קִדְּם הַשְׁכָּל וְהַדַּעַת הָיוּ מְרַחֲקִים מִזֶּה, וְהִבְנִי:

וּתְתַצַּב אַחֲתוֹ מִרְחֵק לְדַעַח מַה יַעֲשֶׂה לוֹ (ב ד)

אך פרי תבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

לא ישים בטחונו בשום דבר רק בהשם יתברך
היכול להציל בין בדרך הטבע ובין שלא בדרך
הטבע

יש לומר על פי מה דמבאר בחובת הלכות
זול"ה (שער הבטחון), דיש בעולם סבה
קרובה וסבה רחוקה, והנה פשוטי העם הם
סוברים דהסבה הקרובה גורם להדבר שנעשה,
אבל באמת העקר הוא הסבה הרחוקה.

והביא משל על זה, למלך אחד שגזר על
השוטר שיכה את אחד, והנה השוטר
הוא הסבה הקרובה, ובאמת אין בידו לשנות
כלל, רק המלך הוא יכול לשנות, והוא הסבה
הרחוקה, ולכן הצדיקים אין תולין בטחונם
בהטבע שהיא הסבה הקרובה, רק ברצון הבורא
יתברך שהוא הסבה הרחוקה.

באור ינירא את המקום מרחק

ובזה אמרתי על הפסוק ינירא את המקום
מרחק (בראשית כב ד), ומבאר במדרש
שראף את יעקב יוצא ממנו, והנה קשה האף
יכול יעקב לצאת ממנו כיון שהוא הולך לשחט
את בנו.

אמנם ודאי על דרך הטבע - שהוא הסבה
הקרובה - אינו יכול להיות, אבל על
ידי הרצון של הבורא יתברך יכול להיות,
וכאשר באמת היה על ידי עקדתו נתברך יצחק
אבינו בורע של קינא. וזה ינירא את המקום
מרחק.

אליהו, אמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שתבע אותו
להודו להם ולא קבלו ממנו, שמו"ר א טו (א יז)

הגש"פ צמח מנחם

רבי אהרן מנחם מנדל מראדזימין זיע"א

באור דברי המדרש והדיקים בלשון הפסוק

באור דברי המדרש רבה על הפסוק וְלֹא
עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים מִלֶּךְ מִצְרַיִם
וְגו' מִלְמַד שֶׁתִּבְעַע לְדַבֵּר עִבְרָה וְלֹא נִתְבַּעַו,
עַיֵן שָׁם.

הלכאורה היה צריך לומר וְלֹא רָצוּ וְכַדוּמָה,
מֵאִי וְלֹא נִתְבַּעַו. וְגַם עַל הַמִּקְרָא
קָדַשׁ עֲצָמוֹ יֵשׁ לְדַקְדָּק, דִּהְיוּ לִיה לְמִימַר וְלֹא
עָשׂוּ מַה שֶׁדִּבֶּר אֱלֹהִים, מֵאִי כַּאֲשֶׁר וְגו'.

דברי פרעה והסתתו לא נכנסו כלל באוני
המילדות ולא תפסו מקום

אך הענין הוא, פי הנה אצל איש פשוט,
כשבא מלך בשר ודם לבקש ממנו, או
לצוות עליו, לעשות דבר אסור, אז הגם
שיתישב בדעתו אף אוכל לעבר על גזרת
מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא
חי וקיים ולעשות צווי מלך בשר ודם אשר
היום כאן ולמחר בקבר וכדומה, ועל ידי
חשבון הזה יהיה מונע עצמו מלעשות הדבר
אסור, אמנם על כל פנים בעת הצווי הוא
שוקל בדעתו אם לעשות או לא ורק אחר
כך מכריע השכל והדעת שלו שלא לעשות.

ואמנם אצל הצדקניות האלו, לא נכנס כלל
באזנם מה שדבר אליהם פרעה אודות
הילדים וגם במה שפא להודו להם.

באור דיוק לשון הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו ולא עשו כאשר דבר אליהם דכתיב, דאות
הפ"ף של תבת 'פאשר' אינה פ"ף הדמיון
רק פ"ף הזמן, כלומר דתכף באותה הרגע
כאשר דבר אליהן לא נתבעו ונתרגשו כלל

ותפתח ותראהו את הילד והנה נער נכב (ב ו)

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זיע"א

על ידי שהאדם תמיד בבחינת 'נער' ו'בוכה' תמיד זוכה לפתיחת שערי החכמה

את הילד, שהוא ילד שעשועים. ומפרש יותר באיזה בחינה יכול לבא שיגרום שעשועים למעלה, והוא נער בכה, הינו שאוחז את עצמו תמיד בבחינת נער, ולא פוזק מלא חכמה, רק שעדין חסר תבונה ולא עבד את הבורא עדין בשלמות ולא תקן מה שפגם, ולכך הוא בוכה תמיד לתקן מה שפגם.

כי מי שמדמה בעצמו שכבר בא לשלמות בודאי אין לו לב נשבר ועל מה יבכה. ולכך ותאמר מילדי העברים הוא ומפרש בזהר הקדוש - ולא מקשי קדל, ולכך ותחמל עליו לפתח לו שערי חכמה (ד"ה ותפתח ותראהו):

באור 'ותתצב אחרו מרחק לדעה מה יעשה לו'

וכן מרים גם כן היתה בטחונה על הסבה הרחוקה, וזה 'ותתצב אחרו מרחק לדעה מה יעשה לו', וזה גם כן 'אמר לחכמה אחתי את' (משלי ד ט), 'שלא תסמך על הטבע רק על התורה ועל רצון הבורא ברוף הוא שגאמר בו 'כלם בחכמה עשית' (תהלים קד כד).

ובאמת כך היה, וירדה בת פרעה, הגם שאביה גור הגורה היו, ויצא הצלה שלו מביתו, והוא הפך הטבע. על כן לא ישים האדם בטחונו רק בשמו 'תברך', והוא יכול להצילו בין בדרך הטבע בין שלא בדרך הטבע, ודוק פי הוא דבר נכון:

ותשלח את אמתה ותקחה (ב ה)

שמועת יצחק

רבי יצחק מנורקא זיע"א

על ידי חשק האדם לדבר נדמה לו לקרוב מאד

דרשו בגמרא (סוטה יב): 'את אמתה' - את ידה, ונשתרבה אמתה אמות הרבה.

ולכאורה צריך באור, הגם שנעשה לה גם כדי שתפקח את תבת משה מן המים, אבל היא מלכתחלה העלתה על דעתה לשלח ורועה למקום רחוק שאין ידה מגעת שם.

אכן למוד גדול יש כאן, שכאשר אדם חושק בדבר לעשותו, אפלו אם מצד השכל הוא דבר רחוק ממנו, אכן מחמת גדל החשקות בדבר נראה בעיניו שקרוב הוא הדבר אצלו:

ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה (ב כג)

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העט"ל מאפטא זיע"א

על האדם לשית לבו בעת צרה בעקר על בטולו מעבודת הבורא ועל ידי כך יתעלו כל תפלותיו

הענין הוא, כי האדם אשר הוא בצרה רחמנא לצלן, וצריך לזעק אל הבורא ברוף הוא להושיע אותו מצרתו, איני העקר הוא שלא ישים על לבו צרת עצמו, רק על מה שמבטלין אותו מעבודתו 'תברך', ואז כל התפלות שלו יהיה להם עליה, בשביל שאינו מתפלל על עצמו רק שמצרך צרת השכינה בתפלתו.

עובר עברה, אם כן איך יהיה זה גדול מהעושה מצות עשה?

שרש הלא תעשה הוא ממקום גבוה מאד אך הענין, דאדרבה היא הנותנת, דלפי ששרש הלא תעשה ממקום גבוה מאד, מבחינת י"ה, על כן אין להם פלים למטה רק על ידי שב ואל תעשה כו'.

כאור ענין ההמשכה על ידי מצות עשה ויובן זה בהקדים תחלה ענין מצות עשה שהם רמ"ח אברים דמלפא, ושס"ה לא תעשה הם שס"ה גידים שבהן הדם.

והנה פרוש 'אברים', הוא על דרך משל, האבר הוא כלי לחיות הנפש שמלבש בו, כמו כח השכל מלבש בראש וכח המעשה בידים.

והנה מבאר בפנינונים (ח"א פ"א) איך שהחיות המלבש בהאברים הוא רק בחינת גלוי והארה מהנפש, דאלו הנפש עצמה לא שיף לומר שמתחלקת לרמ"ח אברים כו', וגם הגלוי ממנה מאיר ומתלבש במחין, והארה נמשך משם לשאר כל האברים ומקבל כל אבר כח וחיות הראוי לו כפי מזגו כו', יעין שם באריכות.

אמנם מכל מקום מובן, שהארה זו מחיות הנפש ששכל אבר, מתאחד עם עצמות הנפש והיו לאחדים ממש, שהנפש היא המושפלת בשכל שבמח והיא המדברת כו', ובהסתלק הנפש מהגוף מסתלקים כל הכחות שהיו נמשכים ממנה בהאברים.

הרי מובן שהכחות והחיות שברמ"ח אברים מתאחדים עם הנפש ממש – ועם כל זה שוכנים כל אחד בכלי מיוחד כל אחד ואחד בפני עצמו להיותם הארה מהנפש כו'.

כאור לשון הכתוב על דרך הנ"ל וזהו פרוש ויאנחו בני ישראל מן העבדה, הינו על מה שהמצרים היו מבטלים אותם מעבודת השם והקברך.

ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה, הינו שהיה עליה לכל התפלות שהתפללו ונשלח להם הלושעה מחמת שצרכו גם כן מה שהמצרים מבטלים אותם מעבודתו והקברך שמו:

זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר (שמי עם י"ה שס"ה (לא תעשה) זכרי עם ו"ה רמ"ח (מצות עשה), תקי"ז הקדמה ד: (ג טו)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א תמיהה על המושג ממע מדברי התקוני זהר שמצות 'לא תעשה' שענינם 'שב ואל תעשה' גבוהים ממצות עשה שענינם 'קום ועשה' הנה י"ה למעלה מבחינת ו"ה, שהרי י"ה הוא שם בפני עצמו. וכמו שבארנו גם כן בענין הנסתרת לה' אלקינו (דברים כט כח) י"ה והנגלת ו"ה נגלות כו'. וכן 'שמי' למעלה מבחינת 'זכרי', פמוכן ממה שאיתא בגמרא סוף פ"ק ג' דפסחים.

ואם כן הלא תעשה הם גבוהים ממצות עשה. ולכן עבר על מצות עשה ושבו לא זו משם עד שמוחלין לו, מה שאין כן במצות לא תעשה תשובה תולה כו' (יומא פו), והינו לפי שנמשכים מבחינת י"ה.

וזה יפלא לכאורה, שהרי המצות עשה ענינם גלוי והמשכת אלקות על ידי מעשה זו, דרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברין דמלפא, ובלא תעשה ליפא שום מעשה רק שיושב ואינו

ובאור ענינו לשון 'נסתרות' שנקראת פן בחינת י"ה. דהנה פתיב 'החכמה מאין תמצא' (איוב כח יב), פרוש שהחכמה היא ראשית הגלוי בהשתלשלות, והוא היי"ד דשם הוי"ה.

ועל זה אמרו רז"ל (מנחות כט:): ביי"ד נברא העולם הבא, פרוש שמה'חכמה' נמשך בבחינת 'בינה', שהוא הנבנת והשגת אלקות שמתנה שרש העולם הבא, יושבין ונהנין כו' (ברכות יז). 'להנחיל אהבי יש' (משלי ח כא), וזהו בבחינת יש מאין, פי החכמה היא עדין בבחינת אין, כח מ"ה, לפי ש'מאין תמצא'.

ואמנם בחינת ה'אין' שמתנו תמצא ה'חכמה', הוא בחינה שלפני כל ההשתלשלות דשם הוי"ה, ועל זה אמרו בספר 'צירה' (פ"א מ"ז) לפני אהד מה אהה סופר, וכמאמר אנת הוא חד ולא בחושבן (תיקו"ז יז. הקדמה). ושם הוא למעלה משום השגה וגלוי, דלית מחשבה תפיסא ביה כלל רק ה'חכמה' ש'מאין תמצא' הוא ראשית הגלוי.

באור המאמר 'כבריתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא'

וזהו שאמרו רז"ל (שבת עז:): כבריתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, פי 'נהורא' הינו בחינת 'חכמה' ראשית הגלוי, וכדי להיות התהוות החכמה מאין הוא על ידי 'ברישא חשוכא', שמכרח להיות העלם והסתר תחלה שלא יתגלה מהבחינת אין שלמעלה מהחכמה. ועל זה נאמר 'ישת חשך סתרו' (תהלים יח יב). ועל ידי חשך והעלם זה נמשך אחר כך להיות בחינת 'נהורא' ב'חכמה' - ראשית הגלוי.

ומרמז באות יו"ד שהוא רק נקדה אחת, פי עקר ומקור הוא מה שבבחינת העלם, 'ישת חשך סתרו', והגלוי משם רק הארה קטנה בבחינת יו"ד נקדה בעלמא. ומייד נמשך בבחינת ה'. וזהו שנקראו 'הנסתרות', שהם בחינת עלמא דאתפסיא.

וכך יובן על דרך משל למעלה ענין רמ"ח אברים דמלכא, שהוא כמאמר הידוע 'איהו וחייהי חד איהו ונרמוהי חד', פי 'חייהי' הוא האור והחיות הנמשך מאין סוף ברוך הוא והיות מתלבש בבחינת חסד.

והנה החסד נקרא 'דרועא' (תיקו"ז הקדמה יז), שהוא אבר וכלי לאור וחיות זה הפשוט הנמשך מאין סוף ברוך הוא דלאו מכל אנון מדות איהו כלל, והרי אם פן איהו וחייהי חד, שאור וחיות זה מיחד במקורו אין סוף ברוך הוא.

וכנ"ל במשל התאחדות החיות שבהאבר במקורו הוא עצם הנשמה, וגם איהו ונרמוהי חד, שהוא יתברך ומדת חסדו כו' מיחדים בתכלית.

והנה המשכה זו שיתלבש אור אין סוף ברמ"ח אברים דמלכא על דרך משל להיות איהו וחייהי ונרמוהי חד, הוא על ידי רמ"ח מצות עשה, כגון על ידי צדקה וגמילות חסדים נמשך בבחינת חסד דרועא ימינא, ועל ידי קיום מצות דינים נמשך בגבורה דרועא שמאלא, וכן על ידי אתערותא דלתתא כשכובש את יצרו שהוא גם פן בחינת גבורה כמאמר רז"ל (אבות פ"ד מ"א) איזהו גבור כו'.

וזהו 'הנגלת לנו ולבנינו', הן תורה ומצות אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, הוי"ו הוא בעסק התורה שיהיה הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו ויהי"א הוא במעשה המצות. וזהו זכרי עם ו"ה שעולה רמ"ח, הינו שעל ידי מצות עשה נמשך יחוד ו"ה.

באור ענין ההמשכה על ידי מצות לא תעשה

אבל שמי עם י"ה שס"ה לא תעשה, הן נמשכים מבחינת י"ה, שעל זה נאמר 'הנסתרות לה' אלקינו' שהם למעלה מבחינת ו"ה.

חשוכא והדר נהורא כו', לכך אכילת החלב הוא מנגד ומסתיר בחינת הבטול ומונע הגלוי.

ועל ידי שיושב ולא עובר העברה שבאה לידו, הרי זה ממשיך מבחינת י"ה הנסתרות פנ"ל, כי אי אפשר להיות מהם המשכה רק על ידי בחינה כזו שהוא עגן השליטה מן המנגד כו' (פרשת פקודי ג, ב-ד):

ויאמר אליו ה' מה זה בינך ויאמר מטה, ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחו בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה

ככפו (ד ב-ד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

המטה רומז על התורה | המתרפה מהתורה מעורר עליו קטרוג עד שיחזיר לעסק בה

יש לרמוז בעגן המטה על עגן התורה, כמו שידוע דעקר קיים העולם הוא על התורה, וסבת חרבן העולם הוא על בטול התורה, כמו שנאמר (ירמיה ט יא-יב) 'על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזכם את תורתי. ועסק התורה יום אחר יום, כמו שאמרו (ספרי עקב מח) אם תעזבני יום יומים אעזבך.

הרמוז בלשונות הכתוב

וזהו שרמז לו מה זה בינך ויאמר מטה, היא התורה הנדרשת על מ"ט פנים טמא ועל מ"ט פנים טהור. ורמז לו דהמטה, שהיא התורה, צריכה שתהיה שמונה ביד העוסק בה להגות בה יומם ולילה.

ואם ירפה ידיו ממנה, בזה מעורר עליו הנחש העליון, וזהו שאמר לו השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש, רמז לו שפשעו

והנה משם הוא שרש הלא תעשה. כי הנה להיות עכשו גלוי מבחינת הנסתרות, בחינת 'ישת חשך סתרו', אי אפשר כלל להיות הגלוי אפלו למעלה בעולמות העליונים בהשגת המהות ממש, מאחר דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, רק עגן הגלוי – הוא ההשגה אף שאינו משג ושאין אפשר שיהיה בו השגה.

מצות לא תעשה ענינם 'השגה בדרך השליחה'

ונקרא עגן השגה זו 'דרך השליחה', כמו עגן חפים ולא בחכמה ידיעא, אי אפשר להיות השגת מהות בחינת 'חפים', רק שגשול אף ד'לא בחכמה ידיעא', שאינו מערך וסוג ומהות החכמה שבהנבדלים.

ומשם נמשכו שרש מצות לא תעשה שענינם גם כן הוא השליחה במעשה, לא תאכל חלב, לא תאכל דם'. והוא לפי ששרשם מבחינת 'ישת חשך סתרו', שאינו בא עכשו בהשגה נגלית רק בבחינת השגת השליחה כו'.

לכך הפלי למטה להמשיך גלוי זה אי אפשר להיות על ידי מצות עשה שהיא קום ועשה, שהרי האתרוג הוא על דרך משל פלי ואבר להאור הנמשך, וזהו רק מבחינת ו"ה והנגלות שנמשך בפלים להיות משג, הלכך יש למטה גם כן פלי לזה בקום ועשה.

מה שאין כן לבחינת 'ישת חשך סתרו' לא שך פלי, דהא לית מחשבה תפיסא ביה כלל, רק על ידי לא תעשה, שלא לעשות המנגד - והוא החלב שהוא מנגד ומסתיר לבחינת השראת הקדושה האלקים, שאינו שורה רק בבחינת הבטול והוא בחינת חכמה פח מה, ולכן נקראת החכמה אמת כמו שנתבאר בביונים פריך ל"ה בהג"ה.

ואם כן נמשך בחכמה אפס קצהו בבחינת גלוי מבחינת 'ישת חשך סתרו' על ידי בטול זה, כמו שנתבאר לעיל בפרוש ברישא

ולכן אמר 'שִׁלַח נָא בְיָד תְּשַׁלַּח' – 'בְּיַד מִי שְׂאֵתָה רָגִיל לְשַׁלַּח וְהוּא אֶהְרֵן', (ב) 'בְּיַד אַחַר שְׂתַרְצָה לְשַׁלַּח שְׂאִין סוֹפֵי לְהַכְנִיסָם לְאַרְצָן וְלִהְיוֹת גּוֹאֲלָם לְעַתִּיד'.

לא נתפרש בכתוב במענה הקב"ה למשה איך נשללה טענתו

אֲמַנְם, בסופו של דבר קבל משה על עצמו את השליחות להוציא את בני ישראל, ופרש רש"י שזהו מפני שחתרה בו וקבל עליו, אבל לא נתפרש בכתוב כמה ואיך נשללה טענת משה הנ"ל.

וְאֵף שפכתוב ממשיך 'הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראף ושמח בלבבו' (פסוק יד טו), כפרוש רש"י 'לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדלה, אינו גלאטיק כל כך, כי סרובו של משה לא היה רק מצד קפידתו של אהרן, אלא שלא היה רוצה לטל גדלה על אהרן אחיו שהיה גדול ממנו'.

המענה על טענותיו נרמז כמה שנסתבכה הליכתו לשליחות על ידי החמור

וְלִכֵּן יש לבאר, שפאשר הסכים משה לקים שליחותו של הקדוש ברוך הוא, נרמז המענה על טענותיו בזה שסבב הקדוש ברוך הוא שההליכה לקיום השליחות תהיה על ידי החמור 'המיקחד' – ש'הוא החמור שחבש אבריהם לעקרת יצחק והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו' (רש"י), שבוזה מבארים שגני הענינים:

המענה על הטענה הא'

בְּעֵקֶרְתָּ יצחק' (כשחבש אבריהם את חמורו) נצטווה – 'העלהו שם לעלה' (בראשית כב ט), ומכל מקום לא הסס אבריהם אבינו לרגע למלא את צווי ה', ואדרבא נגודרו

התורה וירפה ידיו ממנה, חוזרת לנחש ומקטרגת עליו.

וַיֹּאמֶר אליו שלח ירך ואחו בזנבו, מה שאמר לו בזנבו, לרמוז לו דאם אדם עוב את התורה וגבר עליו יצרו, נתחיל לאחו אפלו במעט מן התורה, ומן המעט יבוא להמרה.

וַיִּשְׁלַח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, לרמוז, דאף על גב דעוב אדם את התורה, כשיחזר לעסק בה יחזר לשרשו הראשון, והנחש יהפך למטה אלהים חיים:

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אֲשֵׁתוֹ וְאֵת בְּנָיו וַיִּרְכָּבֶם עַל הַחֲמֹר וַיֵּשֶׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מִטָּה הָאֱלֹקִים בְּיָדוֹ (על החמור – חמור המיקחד, הוא החמור שחבש אבריהם לעקרת יצחק, והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו שנאמר עני ורכב על חמור, רש"י) (ד כ)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שתי התשובות הכלולות במענה משה לקב"ה בסרובו לקחת על עצמו את הוצאת בני ישראל ממצרים

בְּהִשְׁקָלָא וטריא בין משה והקדוש ברוך הוא אודות שליחותו לגאל את ישראל, שהקדוש ברוך הוא צוהו 'לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים' (ג) ומשה סרב לקבל את השליחות.

הִנֵּה בסיום השבעת ימים שבהם היה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו' (רש"י ד ט) אמר משה 'שִׁלַּח נָא בְיַד תְּשַׁלַּח' (ד יא), ולפי פרוש רש"י יש במענה זה שגני ענינים:

א) 'שִׁלַּח' היה רוצה לטל גדלה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא,

ועל כְּרַחֵף צְרִיף לומר דאין פּוֹנְתוּ כּי אַם רק לְסַמֵּן הַכְּתוּב שְׁבוּ מִפְּרֵשׁ שְׂרוּכְבַּ עַל הַחֲמֹר, וְאִם כֵּן לָמָּה דִּיק לְהֵבִיא גַם הַתּוֹכָה 'עֲנִי וְרֹכֵב עַל חֲמֹר', וּבִפְרֵשׁ שֶׁהוּא בְּסִתְיָרָה לְכַאוֹרָה לָמָּה שָׂאוֹמֵר 'מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ'.

והכאור: בפרוש הפתוח 'עני ורכב על חמור' (זכריה ט ט) פֵּרֵשׁ רַש"י 'עֲנִי – עֲנוּתָן, יְרֻכֵב עַל חֲמֹר – מִדַּת עֲנוּהָ הִיא'. וְהֵינּוּ מִפְּנֵי שְׁשֻׁלִיחוֹת מֵאֵת ה', אֲף שֶׁתִּכְנֶן הַשְּׁלִיחוֹת הוּא לְהִיּוֹת גּוֹאֲלָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵרִי זֶה תְּלוּי דוֹקָא בְּעֵינֵי הַעֲנוּהָ וְתִכְלִית הַבְּטוּל שֶׁלּוֹ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה דוֹקָא נִמְשַׁכֵּת וְשׁוֹרָה עֲלָיו מִלְכוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב 'מְרוֹם וְקְדוֹשׁ אֲשַׁכּוֹן וְאֵת דְּבָא וּשְׁפַל רֹחַ'.

וכזה מְרַמֵּז הַמַּעֲנָה לְמִשָּׁה, שְׁלֵא הִיָּה רוֹצֶה לְטַל גְּדֻלָּה כּוֹ, וְטַעַן 'מִי אֲנֹכִי' – 'מָה אֲנִי חֲשׁוּב': טַעֲנָה זֶה מוֹרָה עַל עֲנוּהָ שֶׁלּוֹ, וְאִם כֵּן אֲדַרְבָּנָה, דוֹקָא זֶה הַצְּרִיף לְהִיּוֹת אֲצֵל מִשָּׁה כְּדֵי לְהִיּוֹת רְאוּי לְשֻׁלִיחוֹת זֶה, דְּזֶה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחַר בּוֹ לְגַאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל, הוּא דוֹקָא מִצַּד זֶה שֶׁהוּא 'מִי אֲנֹכִי' 'מָה אֲנִי חֲשׁוּב' (חֵלֶק ל"א ע"מ 17 וְאֵילֶךְ):

אינני נתן לכם תבן אתם קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגדע מעבדתכם דבר (ה י"א)

אמרי נעים

כְּבִי מֵאִיר מְדוֹן יִקוּב זִיע"א

לאחר שמתנגע בתורה נותנים לו משמים הרבה יותר מאשר על פי גיעתו

נראה לְרַמֵּז עַל דְּרַף אֲמָרָם ז"ל (מגילה ו) גִּיעַתִּי וְלֹא מִצְאֵתִי אֵל תַּאֲמִין, לֹא גִיעַתִּי וּמִצְאֵתִי אֵל תַּאֲמִין, גִּיעַתִּי וּמִצְאֵתִי תַּאֲמִין.

והנה הַגַּם אֲשֶׁר הָאָדָם מִיַּגַּע עֲצָמוֹ בַּתּוֹרָה, עִם כָּל זֶה הַשִּׁכָּל הַנִּשְׁפָּע עֲלָיו מִלְּמַעְלָה

למַצְוָה וְעַד שֶׁחִבֵּשׁ אֶת חֲמֹרוֹ בְּעֲצָמוֹ וְלֹא צוּה לְאַחַד מֵעַבְדֵי' (רש"י שם).

ומזה מוֹכֵן בְּכָל שָׁפָן וְקַל וְחֲמֹר בְּנִדּוֹן דְּנֵן, אֲף שֵׁשׁ בְּזֶה נְטִילַת גְּדֻלָּה' (וְנוֹסֵף לְעֵצָם נְטִילַת הַגְּדֻלָּה – אֲפֹשֶׁר שְׂיִבּוּא לְיָדִי קִפְיָה אֲצֵל אֶהְרֵן, אוֹ שֶׁעַל כָּל פְּנִים לֹא יִתְרַצֶּה וּיִקְבְּלוּ בְּלֵב שָׁלֵם) – אִיךְ שֶׁצְּרִיף לְהִיּוֹת קִיּוּם צְוּי הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ וּבְשִׁמְחָה וּבְכָלֵב שָׁלֵם.

הַמַּעֲנָה עַל הַטַּעֲנָה ה'ב'

ובשיכות לְטַעֲנָה ה'ב' 'שֵׁאִין סוֹפִי לְהַכְנִיסֵם לְאַרְץ וְלְהִיּוֹת גּוֹאֲלָם לְעֵתִיד' – רַמְזוֹ לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'וְהוּא שֶׁעֵתִיד מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְהִגְלוֹת עֲלָיו'.

הינו שֵׁאִין הֵם שְׁנֵי עֵינַיִם וּגְאֻלוֹת נִפְרָדוֹת, אֵלֹא שֶׁהַגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה עַל יְדֵי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, הִרְיָהּ הַמִּשְׁפָּךְ לְגַאֲלָה זֶה דִּיצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁעַל יְדֵי מִשָּׁה, וְהַגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה וְהַתְּגַלוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ תְּלוּיָהּ בְּכַחוֹ שֶׁל מִשָּׁה וּפְעֻלָּתוֹ בְּגַאֲלַת מִצְרַיִם.

באור נוסף

ועוד יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁגַּם זֶה 'שֶׁעֵתִיד מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְהִגְלוֹת עֲלָיו' שִׁיף (לֹא רק לְטַעֲנַת מִשָּׁה שֵׁאִין סוֹפּוֹ לְהַכְנִיסֵם לְאַרְץ וּלְגַאֲלָם לְעֵתִיד, אֵלֹא) גַּם לְטַעֲנַתוֹ הִרְאֻשׁוֹנָה (וְהַעֲקָרִית) שֵׁאִינוֹ רוֹצֶה לְטַל גְּדֻלָּה כּוֹ בְּמִקּוּם אֶהְרֵן אַחֲרֵי הַגְּדוּל מַמְנוֹ (שִׁבְזָה הַתְּחִיל סְרוּבוֹ גַּם בַּתְּחִלַּת דְּבִוֵּר ה' אֵלָיו, 'מִי אֲנֹכִי כִי אֵלֶיךָ אֶל פְּרַעֲה').

הטעם שהעתיק רש"י גם את המלה 'עני' ורוכב על החמור

ובהקדמים דִּיּוּק לְשׁוֹן רַש"י שֶׁהַעֲתִיק מִהַכְּתוּב 'עֲנִי וְרֹכֵב עַל חֲמֹר', דְּלְכַאוֹרָה, אִמְאֵי הַעֲתִיק רַש"י גַּם תּוֹכָה זֶה, דָּאֵם הִיָּתָה כְּפִנַת רַש"י לְהַעֲתִיק חֵלֶק הַכְּתוּב הַמּוֹרָה שֶׁקָּאֵי עַל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ הוּי לִיָּה לְהַעֲתִיק הַלְשׁוֹן שֶׁלְפָנָי זֶה 'מֶלֶכְךָ יְבוּא לָךְ צְדִיק וְנוֹשֵׁעַ גּוֹ'.

• לשונות של אור •

תעשינה מיד כְּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ, כִּי הַיּוֹם נִתְחַדְּשָׁה
וְלֹא תִבְיָאָה לַיְדֵי נֹתֵר.

זֶה הַעֲנֵנִן בְּמִן שְׁנָאֵמֵר (להלן טו ד) 'לקטו
מִמֶּנּוּ וְגו' דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כִּי בָּא מֵאוֹר
הַעֲלִיּוֹן שְׁנִיתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם, וְלֹא יָבוֹא לַיְדֵי
נֹתֵר.

זֶה גַּם כֵּן מֵה שְׁנָאֵמֵר כִּלּוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּכַר יוֹם
בְּיוֹמוֹ פְּנִיל, 'פְּלוּ' לְהִבְיֵא הַעֲנֵנִן לַיְדֵי
מַעֲשֵׂה 'דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ' וְאֵל תִּתְמַהֲמְהוּ לְהִבְיֵאוּ
לַיְדֵי נֹתֵר:

הוא בְּחִינַת מְצִיָּאָה, בְּיָדוּעַ מִסְפָּרִים, רַק שְׂאִין
מִשְׁפִּיעִין לוֹ מִלְמַעְלָה עַד אֲשֶׁר מִיָּגַע עֲצָמוֹ
בְּכָל פֶּחוּ נִתֵּן לוֹ מִתְנוּת טוֹבוֹת חֲלָף שְׂכָר
עֲבוֹדָתוֹ.

זֶהוּ אֵינִי נִתֵּן לָכֶם תְּבוּן, כִּי תִבְיָן הוּא מְלֻשׁוֹן
תְּבוּנָה וְחֻכְמָה, הֵינּוּ שְׂאֵינִי מִשְׁפִּיעֵ
שְׂכָל אֵל מִי שְׂאֵינִי מִיָּגַע עֲצָמוֹ, רַק אֲתֵם קָחוּ
לָכֶם תְּבוּן, רוּמֵז שֶׁתַּעֲבֹדוּ עֲבוֹדָה תְּמָה לְהַשִּׁיג
הַתְּבוּנָה מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ.

הֵינּוּ שְׁעַם כָּל זֶה תְּבוּא לָכֶם בְּתוֹרַת מְצִיָּאָה,
רַק כִּי אֵין נִגְרָע מִעֲבֹדְתְכֶם, שְׁלֹא יָבוֹא
לָכֶם הַמְצִיָּאָה עַד אֲשֶׁר תִּיָּגַעוּ עֲצָמֵיכֶם וְאֵז
תִּשְׁגוּ הַתְּבוּנָה הַנִּשְׁפָּע לָכֶם מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי
יַעֲתִי וּמְצִאתִי תִּאֲמִין:

♦ לשונות של אור ♦

גלות מצרים הפרטית

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

כשם שיש גלות כללית כן יש גלות פרטית

עֲנִין גְלוּת מִצְרַיִם וְנֹאֵלַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה
בְּדֶרֶךְ כְּלוּת אִמָּה הַיִּשְׂרָאֵלִית כִּךְ יֵשׁ
בְּפִרְטוֹת אָדָם אַחַד, וְכִמוֹ שֶׁשְׂמַעְתִּי פְּרוּשׁ הַפְּסוּק
(תהלים סט ט) 'קִרְבָּה אֵל נַפְשִׁי גְּאֹלָה' כִּי קִדְּם
שִׁיתְפַּלֵּל עַל גְּאֹלָה כְּלוּת צְרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל גְּאֹלָה
פְּרִטִית לְנַפְשׁוֹ, וּדְפַח"ח (פִּרְשֵׁת שְׁמִינִי):

אמרי יוסף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

גלות האדם תחת יצרו היא הגלות הקשה
מהכל

כֶּשֶׁם אֲדָמוֹר הֶרֶב הַגְּאוֹן הַצְּדִיק בּוֹ"ק מוֹ"ה
שְׁלוֹם מִבְּעֻלְזָא וְ"ל וְכו', יֵשׁ ג' מִיָּנִי
גְלוּת, א' מֵה שִׁישְׂרָאֵל גּוֹלִין בֵּין הָאֲמוֹת וְכו',
ב' מֵה שְׂאִישׁ יְהוּדִי הוּא בְּגִלוּת אֲצֵל יִשְׂרָאֵל

והנגשים אצים לאמר כלו מעשיכם דכר יום
ביומו (ה יג)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

כל התעוררות לעבודת השם ותכרוך יש להביאה
מיד לידי מעשה

הַגְּהָה כְּכָר נִתְבָּאֵר הַפְּרוּשׁ 'וּבְטוֹבוֹ מִחֲדָשׁ בְּכָל
יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית' (בְּרַכַּת יוֹצֵר אוֹר),
הֶרְמֵז עַל חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שְׁמִתְחַדְּשִׁין בְּכָל יוֹם
לְמַעַל וּבִהֶם מִתְחַדְּשִׁין מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית,
שְׂיִוְרֵדִין חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה לְעוֹלָם הַגְּהָה לְקִיּוּם
הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם.

וְלִכֵּן צְרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר וְלִשׁוּם לֵב בְּכָל יוֹם
וְיוֹם עַל הַתְּעוֹרוֹרוֹת הַמְּצוּת הַחֲדוּשִׁים
שְׂבָאוּ לְיָדוֹ, לְרֹאוֹת לְהִבְיָאֵם מִיָּד לַיְדֵי הַעֲשִׂיָה
בְּעוֹלָם הַגְּהָה.

זֶהוּ שְׂאֲמָרוֹ הַמְּלֹאכִים לְאַבְרָהָם אָבִינוּ כֵּן
תַּעֲשֵׂה כְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ (בְּרֵאשִׁית יח ה), רְצָה
לוֹמַר הַמְּצוּה הַזֹּאת הַחֲדוּשָׁה הַבָּאָה לְיָדְךָ, כֵּן

‘פגן ה’ פֶּאָרַץ מְצָרִים’ (בראשית יג ז) וכו’, ומפני זה אמר א”ז מו”ר הגה”ק זלזה”ה – שמי שמרגיל עצמו במוותרות ואפלו בדבר קטן עד שאי אפשר לו לזוז ממנה עובר על לאו וְלֹא יָשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה:

חזוק בעת הגלות

הגש”פ שם משמואל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע”א

ההתחזקות המפלאה של עם ישראל בגלות הקשה כיום

כל הגליות הן ענף והשלמה לגלות מצרים וכו’, שפלן הן תקוה על חסרון אמונה, מה גם בגלותנו היום שנתארכה עלינו הגלות מאד ואין אתנו לא נביא ולא חוזה ואין אתנו יודע עד מה וכו’, ומכל מקום ישראל מתחזקים באמונה ואינם משקרים בכריתו ח”ו, אף שתדעין שתומים והלכות אטומים וכו’, וזהו כל הענין שנתבקש מהגלות (הגדה של פסח):

תכלית הגלות – הכנעה

תכלית הגלות, כמו שנאמר (ויקרא כו מא) ‘או אָז יִכְנַע לְבָבְךָ הָעֶרְלִי, וּבִאֲשֶׁר נַעֲשֶׂוּ אָז נִכְנָעִים עַד מָאֵד לְפִיכָּךְ נִגְלָה עֲלֵיהֶם הַקִּב”ה וּנְאָלַם וּכו’’. וממוצא הדברים, שהאיש שהוא שפל בעיני עצמו ומסיר זחוקה מלביה אינו צריך לשום ענין המעיק (שמות תרע”ד):

שִׁפְת אִמֶת

רבי יהודה לייב מגור זיע”א

הגלות עצה עמקה מהבורא יתברך כדי שגם לאחד שנזכה למדרגות גבוהות נשאר בהכנעה

בודאי עלינו לשבח על הגלות גם כן, ודאי הגלות היתה עצה שנוכל להתקרב להש”י, כי היתה זה כדי להיות שפלים ונכנעים להש”י,

רעהו ומושל עליו וכו’, והשלישי מה שאדם הוא בגולה אצל נפשו וכבוש תחת יצרו רח”ל ואין שליט ברוחו, וזהו הוא הגלות הקשה והכבד מכלם (פרשת ויחי):

רביד הזהב

רבי ישראל דב בער מיאשניצא זיע”א

הגלות האמתית היא שעבודת הבורא אינה חביבה על האדם וקשה בעיניו

עקר הגלות שהיה במצרים, וגם עתה בעוה”ר, הוא שאין מרגישין שום טעם בעבודת הש”י וכו’, אזי כל העבודות הערכות והמתיקות אשר חיי הנפש תלויה בה וכו’, ח”ו מרודה וקשה אצלו:

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע”א

יש לזכר לא להשתקע אף רגע אחד בגלות

ויגר שם מלמד שלא ירד להשתקע (הגש”פ). פרוש שלא הוריד מחשבתו בבחינה של מצרים, שבוזה היה נשאר שם שקוע ח”ו, רק היה פנתו לברך נצו”ק, ולא שכח רגע אחד ממש שלא ירד למצרים להיות שקוע ח”ו. וגם עתה בהגלות צריך שלא ישכח אפלו רגע אחת ממש בהגרות שלנו, ולא להיות בכחינת שקוע ח”ו (הגש”פ):

סוד ישרים

רבי גרשון העניף מראדזין זיע”א

המרגיל עצמו במוותרות עד שאי אפשר לו לזוז מכך עובר על וְלֹא יָשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה

מצרים היו משקעים מאד בכל התפשטות טובה, כמו שנאמר על ארץ מצרים

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

כבוא הגאולה יראה לעין כל פעלת צדיק
הדרות שהעתירו והורידו כנחל דמעה על
הגלות

כתוב בספרים הקדושים על הקושיא המפרסמת,
הלא הרבה צדיקים אמתיים התפללו על
הגאולה, והורידו כנחל דמעות ולא נתקבלה
תפלותיהם שלא היה עדין זמנה, ולא יעלה
על הדעת שיהיו כל תפלותיהם לריק ח"ו ונאבדו
מבלי זכר למו, אבל באמת כל התפלות ההם
עומדים לפני הש"י, וכשיבוא זמן הגאולה יתגלו
לעין כל ויראו עין בעין איד שהיו מסיעין אל
הגאולה:

אמונה ובטחון

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

כל העובר על האדם הוא טובתו ובהכרח
שיהיה דוקא במצב זה

פשוטי בני אדם אינם מבינים דרכי הש"י
ונראה להם שהם עלילות, אבל באמת
איתא שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו והכל
הוא ברחמים וכו', אבל לצדיק שנקרא 'משה'
מראה הש"י שהכל הוא כשיטה וכחשבון וכך
מכרח להיות ואי אפשר להיות באפן אחר (לא
ידוע השנה ד"ה אאז"ל):

ישמח ישראל

רבי יחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

חוק האדם עצמו להתפלל בכל יבלתו על אף
צרותיו ועוונותיו ואפילו לא תעשה בידו רק
אנחה אחת מעמק לבו השי"ת ישמענה

ומכאן הוא פת ההתחזקות לכל איש ישראל,
אשר מגדל צרותיו וחסאיו לא יוכל

פי בלא זה לא היינו יכולין להנצל מגאות,
כמו שמצינו כמה פעמים נפלאות הש"י בדרך
זה שיוכל האדם לקבל הטובה שלא יבטלנה על
ידי רגל גאון (פסח תרל"ג ד"ה לחם עוני):

נסיון עם ישראל בגלות – שעל אף כל העובר
עליהם יבקשו להתדבק בקב"ה

וזו הנסיון של בני ישראל בגלות, אחר כל
העובר עליהם יבקשו רק להתדבק בו
יתברך שמו ולמצא אלקותו יתברך שמו גם בגלות
(ואתחנן תרס"ד)

פנימיות נפשנו יכולה ברגע אחד להתהפך
להתעלות להיות ראויים לגאולה וראית פני ה'
בבית המקדש

וכמו כן יש לנו לקוות בגלות המר הזוה שלא
להיות נואש ח"ו בראות שפלותינו מלכך
ומלאו שאין מוכנים לשום מדרגה קטנה של
מדרגות אבותינו – לומר אף נוכל לעבד בכיהמ"ק
ולראות פני ה' שלש פעמים בשנה, כי קשיתן
הש"י ויגאלנו, יתעורר הפנימיות שיש בנו להיות
נהפכים ברגע לעלות למדרגות עליונות כבשנים
הקדמוניות (שמות תרמ"ב ד"ה במדרש):

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

הצדיקים אינם מתעקשים למהר ביאת משיח
בכדי שיתעלו כל הניצוצות הקדושים
ובאמת זהו הטעם של אריכות הגלות הזו,
עד שיתעלו כל הבחינות וכל הניצוצות
וכו', והצדיקים אינם מתעקשים למהר ביאת
משיח, בכדי שיתעלו כל הניצוצות הקדושים ודור
הולך ודור בא, ואין אנו רוצים לדרך מזה
הרבה פי בהדי כבשי דרממא למה לה (פרשת
בא ד"ה כי בחפזן):

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

בכל דור נרדף עושה הקב"ה נסים לעם ישראל על ידי הצדיקים כדי שיתחזקו באמונה

ועד היום נשרש בלכות ישראל, שכאשר חלילה בא על אדם יחיד או רבים איזה צרה, נוסעים לצדיקי הדור, ועל ידם ותפלתם יצמיח להם ה' ישועה, הכל כנ"ל כדי שישרש בלככם אמונת ואחדות ה' ברוך הוא ששומע לתפלת עבדיו וכו' (פרשת בראשית):

שוכבים

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

מעלת התשובה בערב שבת וכפרט בשבתות שוכבים

ככל ערב ש"ק צריך האדם לשוב בתשובה ולהתבייש מנדל תקף אור קדשת ש"ק המתגלה ומאיר בכל שבת, רק שבהפרשיות הללו שוכבים צריך לשוב בתוך שאת, כי עכשו הוא עקר העת והזמן של ברור והוצאת הניצוצות הקדושים מן הסטרא אחרא (ר"ה ואלה שמות):

מעלת הצדיקים

נעים אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

המתלהב בשמעו ספורי צדיקים אות הוא שקדשה בקרבו

דהנה סימן טוב לאדם כשהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדשה לשמו יתברך באמת, אם באותו הפעם לבו חושק ומתלהב מאד מאד שיוזקה גם הוא לעבוד הש"י באמת, זה הוא סימן טוב שהשם עמו וזה דבר ה' (פרשת שמות ד"ה ויאמר משה):

אוצרות גאוני הדורות

לגלות מצרים, הוא מפני שעשרת השבטים גרמו צער לאביהם עשרים ושתים שנה כאשר מכרו את יוסף, וכנגד כל אחד מעשרת השבטים (ויולת יוסף ויבגמין) השתעבדו בני ישראל עשרים ושתים שנה, שעולה לסך מאתים ועשרים שנה, ומיתת כל אחד מהשבטים במצרים כפרה על שנה אחת, לפיכך השתעבדו רק מאתים ועשר שנה.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וכיתו באו (א)

שער שמעון

רבי שמעון הכהן דריהם זצ"ל

שיטת יוסף שדינם כדן כן נח גרמה לגלות מצרים

מוכא בזוה"ק (זו"ח פר' וישב דף מט.), כי הטעם

עליהם לכפר על מכירת יוסף. ואם תאמר, א"כ היה להם להשתעבד מאתים ועשרים שנה כדי לכפר על מכירת יוסף? לזה משיב הכתוב, כי מאחר שהשכטים מתו במצרים, כמו שנאמר וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (שמות א. ו), אזי מיתת כל אחד מהשכטים מכפרת על שנה, וממילא די בשעבוד של מאתים ועשר שנה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

חמדת ישראל

בני ישראל יהודה תאמרפונקעל זצ"ל

בני ישראל שמרו על בניהם בדרך התורה

במדרש (שמו"ר א ב), ואלה מוסיף על הראשונים. ונראה לעניות דעתי לפרש, על פי מה שפרש המהר"ם שיק מקרא קדש 'ישמך אלהים כאפרים וכמנשה' (בראשית מח ב), דהנה יוסף הצדיק היה בידו לעשות מבניו בני בית של המלך פרעה, ולשבת בראש בין המלך והשירים, ואף על פי כן לא עשה זאת, רק שלחם לגשן ללמד תורה אצל אביו, וזהו מוסר השכל לכל יודעי דת ודין של תורה להיות כל מגמתו לגדל בניו לתורה ועבודה, וזהו 'ישמך אלהים' שכל בני ישראל מכרכים את בניהם להיות 'כאפרים וכמנשה' ולהשימם באהל של תורה.

וזהו הסיום של פרשת ויחי, ומתחיל ב'ואלה שמות בני ישראל' על דרך שפרשו המפרשים שגם בני ישראל שקדו על בניהם להשאר אצל תורה הקדושה, ולזה היה עצה להיות בבחינת 'הבאים', שעכשו הם באים, וברי הם גרים בארץ הזאת, ואין להם שום דין ודברים עמהם כנ"ל.

עוד מובא בירושלמי (פאה פ"א ה"א), שיוסף ראה את אחיו אוכלים אבר מן החי, וכתב ע"ז רבי יהודה רוזאניס בספרו 'פרשת דרכים' (דרוש א), שהיו האחים אוכלים מבשר בהמה שנשחטה ועודנה מפרנסת, ומבאר בגמ' חלין (לג.), שישאל שנצטוו על השחיטה יכולים לאכל מבשר מפרנסת, כי שחיטתה זו היא התרתה, ודוקא הגוי שאינו מצוה על השחיטה מחיב להמתין עד שהבהמה תמות לחלוטין, כדי שלא יעבר על אסור אבר מן החי, שהוא אחד משבע מצות בני נח. והנה, השכטים סברו שדינם כישאל לגמרי, ולכן אכלו בהמה המפרנסת לאחר שחיטתה. אף יוסף סבר שדינם כבני נח, ואסורים באכילת בהמה מפרנסת, ולכן הביא "את דבתם רעה אל אביהם" (בראשית לו, ב).

וכתב רבי יעקב הכהן בספרו 'מאין יבא' (אות קנט), פי מה שיעקב נשא שתי אחיות, אף כי אמרה התורה "ואשה אל אחתה לא תקח" (ויקרא יח, יח), הוא משום שהיה לאבות דין בן נח, וכן נח אינו מחיב לקיים את התורה, אלא בלאו שיש עליו מיתת ב"ד.

ומעתה, אפשר שפונת הכתוב לרמוז 'ואלה שמות בני ישראל, הבאים מצרומה' כדי לכפר על עון מכירת יוסף. ואם תאמר, שמה הצדק עם האחים שמכרוהו, כי היות שדין ישראל להם, ולכן מתר להם לאכל מבהמה מפרנסת. ואם בן בחנם הוציא יוסף את דבתם רעה, ואם בן מדוע צריכים לכפר על מכירתו.

לזה משיב הכתוב "את יעקב", כלומר, הבט וראה פי מה שיעקב נשא שתי אחיות, הרי זה מטעם שיש לאבות דין של בן נח, שאינו מחיב לקיים את מצות התורה וזולת לא שיש בו מיתת ב"ד, וא"כ הצדק עם יוסף שדינם פדיון בן נח שמפרנסת אסורה, ולכן

התורה ונתן לו חן בעיני כל רואיו, ולזה אמר ויגדל הילד גדל בחכמה שלמדו המלאך, ולזה הרג המצרי בזה השם שלמדו המלאך, והיה נושא חן בעיני הכל, וגזיאל בגימטריא חן [וכו'].

ומיום שֶׁהֵבִיאתוּ אִמּוֹ לְבַיִת פְּרַעֲהַ לֹא אָכַל מִמַּאֲכָלָיו וְלֹא שָׁתָה מִמִּימָיו, אֲלֹא הַמְּלָאֲךָ הָיָה מְזַמֵּן לוֹ מֵאֲכָל וּמִשְׁקָה, וְלִזְהָ עָמַד מֵאֵה וְעֹשִׂים יוֹם בְּלֹא אֲכִילָה כִּי הִרְגָל בְּמֵאֲכָל רוּחָנִי, וְלִזְהָ אָמַר (דברים ט ט) 'לֶחֶם לֹא אֲכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי', אָכַל אָכַל אֲכִילָה רוּחָנִית.

וַיֵּרָא מֵלֶאֱךָ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ (ג ב). תַּרְגָּם יוֹנָתָן ז"ל שֶׁזֶה הַמְּלָאֲךָ הוּא וְגִזְיָא"ל, וְהוּא רַבּוֹ וְהוּא שֶׁר־שֶׁל תּוֹרָה, וְזֶהוּ בְּלַבַּת ל"ב ת' תּוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה הַתְּחִילָה בְּב' וְהִשְׁלִימָה בְּל', וְזֶהוּ בְּלַבַּת אֵשׁ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרְאת אֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג ב) 'מִיִּמִּינוֹ אֵשׁ דָּת' וְגו', וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ירמיה כג כט) 'הֲלוֹא כֹה דִבַּרְתִּי כְּאֵשׁ'. וְכַדִּי לְלַבְבוֹ, כְּלוֹמַר לְתַן לוֹ אֲבִירוֹת לֵב נִגְלָה לוֹ זֶה הַמְּלָאֲךָ תְּחִלָּה שֶׁהָיָה מְרַגֵּל בּוֹ מִתְּחִלָּה.

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ (ב ז)

אהלי יאודה

רבי יאושע יאודה אמאדו זצ"ל
כתבה הסתיירה את הטעם האמתי לשמו של משה

יֵשׁ לְדַקְדָּק, שֶׁלְכַאוֹרָה הָיָה רְאוּי לומר וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה כִּי מִן הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ, וַתְּכַתּוּב "וַתֹּאמֶר" תְּרָה הִיא.

וַנִּרְאֶה לְבָאָר, ע"פ מה שכתב רבי אליהו הכהן האימרי בספרו 'חוט של חסד', כי משה נקרא כף על שם העתיד, מ'

וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֵת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בְּכַהַ וַתַּחְמַל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִיִּלְדֵי הָעֵבְרִים זֶה (ב ו)

צבי עדין לגאון

רבי צבי אריה פעדער זצ"ל

בכיתו של משה רבנו מפאת ראיית בת פרעה

וְהִנֵּה הַפְּסוּק תְּמוּנָה מַה זֶה שְׁלֹא נִכְתַּב הַרְגֵּשֶׁת וְשִׁמְיעַת הַבְּכִיָּה עַד אַחַר פְּתִיחַת הַתְּבָה, הֲלֹא קוֹל הַבְּכִיָּה נִשְׁמַעַת לְמַרְחֹק אִף מֵתוֹךְ הַבַּיִת הוֹמָה, כֹּל שֶׁכֵּן מֵתוֹךְ תְּבָה. וְגַם מַה זֶה שֶׁנִּכְתַּב וַתִּרְאֶהוּ אֵת הַיֶּלֶד מִקֶּדֶם הַבְּכִיָּה, וְהָיָה לוֹ לְכַתּוּב וַתִּפְתַּח וְהִנֵּה נֶעַר בְּכַהַ וַתִּרְאֶהוּ אֵת הַיֶּלֶד וַתֹּאמֶר מִיִּלְדֵי הָעֵבְרִים זֶה'.

אך נִרְאֶה לִי בְּהַקְדָּם מַה דְּאִיתָא בְּשִׁל"ה הַקְדוּשׁ, שְׂרָאִית עֲכוּו"ם בְּכָל מְקוֹם פּוֹגַמַת קַל וְחָמֵר מְרָאָה, וְאִיתָא עוֹפוֹת הַשְּׂמָאִים שְׁפוּעֵלִים בְּרֵאִיָּה שְׁלֵהֶם לְהוֹלִיד לְמִינֵיהֶם, עַל קְרַחֲךָ דִּישׁ בְּרֵאִיָּה אִיזָה מְשֻׁשׁ, וְלִכֵּן אָסוּר גַּם כֵּן רֵאִית עֲכוּו"ם בִּינֵן כְּשֶׁר מִטַּעַם זֶה.

לכן נִרְאֶה לִי גַם כְּאֵן פּוֹנַת הַכְּתוּב עַל דְּרָךְ זֶה, שֶׁמִּקֶּדֶם הַפְּתִיחָה בְּאָמַת לֹא הָיָה בּוֹכָה, רַק הָיָה פְּרוּשׁוֹ וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֵת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בְּכַה עַל זֶה מַה שְׂרָאִתָּה אוֹתוֹ וְהִבִּטָּה בּוֹ, כִּי פְגָמָה בְּרֵאִיָּתָה, וְכִינֵן שְׂרָאִתָּה זֹאת הַבִּינָה תְּכַף וַתֹּאמֶר מִיִּלְדֵי הָעֵבְרִים זֶה שְׁנֹזְהִרִים בְּכֶךְ.

ויגדל הילד ותבאוו לכת פרעה ויהי לה לבן (ב ז)

שפתי פהן

רבי מרדכי הכהן זצ"ל

המלאך היה רבו של משה רבנו / מזונותיו של משה רבנו בבית פרעה מיד המלאך

מצאתי כְּתוּב, שֶׁבְּעוֹדֵנוּ בְּבֵית אִמּוֹ עַד שְׁלֹא נִגְמַל, כֹּא הַמְּלָאֲךָ הַגּוֹאֵל וְלִמְדוֹ

ויכמו שפכת הרא"ם ז"ל. ולפי זה נאמר דמה שהרגו משה רבנו ע"ה למצרי, הינו משום על הפאתו לעברי, אף על גב דפטור מדיני אדם ואינו חייב רק מבית דין של מעלה וכנ"ל, וצריכין אנו לומר שגם משה רבנו ע"ה לא איש הוא אלא מלאך, שהוא בעצמו מטטרו"ן שר הפנים, כנרמז בראשי תבות 'משה', וכמו שאמר הכתוב (במדבר כ טו) 'וישלח מלאך ויצאנו ממצרים', ואמרו רז"ל (ויק"ר א א) מלאך זה משה.

ולכן נראה לי בפאשר בא משה להרג את המצרי, נטה בסברתו לכאן ולכאן, דמצד אחד פטור על הפאתו, ומצד אחד חייב. והצד שפטור הוא כמו שאמרנו, דנהי דגוי שהכה את העברי חייב מפל מקום אינו נהרג, ואם בן מצד בית דין של מטה פטור, ומצד שראה דברי הגמרא שאמר חייב מיתה סתם, שפט בשכלו שמה כפשטא דשמעתא דהוא הדין נהרג.

ולכן אמר ויפו כה וכה בשתי הצדדים, וירא בשכלו הרחב מני ים כי אין איש, רצה לומר שמשוה עצמו אינו במדרגת איש אלא מלאך מבית דין של מעלה, ובבית דין של מעלה הורגין את הגוי על הפאתו לעברי, לפיכך מיד ויד את המצרי ויטמנהו בחול.

לחם אשר

רבי אשר אנשיל יהודה מילר זצ"ל

כיון שראה משה בעצמו את הכאת המצרי היה רשאי להרגו

הנה קימא לן דבן נח נהרג על פי עד אחד (רמב"ם מלכים פ"ט הי"ג), ואלו ישראל לא נהרג רק על פי שני עדים, והתרגום אונקלוס בפרשת נח (ט ו) על מקרא קנש' שפף דם

כנגד ארבעים יום שעלה להר סיני לקבל את התורה. ש' כנגד ששים רבוא שהוציא ממצרים. ה' כנגד חמשה חמשי תורה שנתנו על ידו לישראל.

ואפשר, שאף בתיה נתפונה לטעם זה, אלא שלא יכלה לגלות הדבר לאיש, שהרי יודע הדבר לאביה פרעה בודאי שיהרגנו, ולכן היתה אומרת שקראה לו כף פי מן המים משיתהו.

וזהו שאמר הכתוב 'ותקרא שמו משה' מהטעם הפמוס עמה, 'ותאמר' לכלם, שהטעם הוא 'כי מן המים משיתהו'. וזאת, כדי להעלים את הטעם האמתי מאביה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויפו כה וכה וירא כי אין איש ויד את המצרי (כ יב)

משביל לדוד

רבי דוד צבאח זצ"ל

הרג משה רבנו את המצרי לפי שלא היה במדרגת איש אלא מלאך מבית דין של מעלה

המפרשים נתקשו מאי 'כה וכה', ומאי 'כי אין איש' דקאמר קרא. ולעניות דעתי יוכן עם מה שכתב הרב מהרא"ם בסדר זה, שצדד לומר דזה המצרי אינו נהרג על הפאתו לישראל, דנהי דקימא לן (סנהדרין נח:) בן נח שהכה ישראל חייב מיתה, מפל מקום אינו נהרג, וכן כתב הרמב"ם בהלכות מלקים ומלחמותיהם (פ"ה ה"ו) [וכו'].

ודוק דלפי זה מה שאמרה הגמרא גוי המכה את ישראל חייב מיתה, צריך לומר הינו בידי שמים, דבבית דין של מטה אינו נהרג,

אלא דָּוָה הִיָּה פְּנֹת דְּבָרֵיהֶם ה' הִלְהַרְגֵנִי אֶתָּה אָמַר כְּאֲשֶׁר הִרְגַתְּ אֶת הַמִּצְרִי, דְּבִשְׁלָמָא הַמִּצְרִי יִכְלַת לְהִרְגַּת בְּאֻמֵּינָה שְׂתִי אוֹתִיּוֹת הִרְאִישׁוֹנוֹת, אֲכַל לָנוּ אִי אֶפְשָׁר לְהִרְגַּת בְּאֻמֵּינָה שְׂתִי אוֹתִיּוֹת הִאֲחִירוֹנוֹת, שְׂאִי אֶפְשָׁר לָךְ לֹאמַר אוֹת וַיִּיָּו שְׂאֵתָה כְּבֹד פָּה, וְלָזָה כְּוֹן רִשְׁיִי מִכְּפֹאֵן שְׁהִרְגֹו בְּשֵׁם הַמִּפְרָשׁ.

ובזה יובן ומתרחץ קושיא הראשונה, דנדאי משה ידע שם זה, אף אמר להקב"ה מה אמר אלהם, כי אי אפשר לו אות וי"ו, ועל זה השיב לו הקב"ה שיאמר אהיה אשר אהיה, כי בשם זה לא פתיב וי"ו. משם האשכנזים.

ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו. ואמר להצילו מיד מצרים וגו' ועתה הנה צעקת בני ישראל כאה אלי (ג ח-ט)

פרי עץ חיים

רבי חיים אביגדור זצ"ל

על ידי ירידת השכינה למצרים התעוררו ישראל להתפלל אל ה'

היה אומר מהרש"ף ז"ל עם מה שאמרו ר"ל (שמור"ר כא ז), דְּכִשְׁתִּיּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְגָאֵל, מִפְּנֵי שְׁהִלְלוּ עֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה וְהִלְלוּ עֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה. וְגַם אָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ (שמור"ר ג ח), 'רָאָה רְאִיתִי' (ג ז), אָמַר הַקֶּב"ה אֶתָּה רֹאֶה רְאִיָּה אֶתָּה וְאֲנִי רֹאֶה שְׂתִי רְאִיּוֹת, דְּהָרִי עֲתִידִים לַעֲשׂוֹת הַעֲגָל.

אם כן פיון שהיו רשעים לא היו צועקים אל ה' מלב ומנפש, זהו פונת הפסוק ראה ראיתי את עני עמי ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו, כלומר אפלו בשעה שצועקים אינם קוראים אל ה', אומרים אי אוי לבד.

האדם פתח, דגם לכן נח צריך שני עדים, עין שם. ועוד צריך לי להקדים, דאם הדין בעצמו רואה, אין צריך שני עדים.

וממילא יש לומר שזה שפתוח ויפן כה וכה, רצה לומר פנה בדעתו ובמחשבתו בין אי ההלכה פשיטת הרמב"ם דכן נח נהרג על פי עד אחד, ובין אי ההלכה פשיטת התרגום אונקלוס שבעיני שני עדים, חייב הוא מיתה ממה נפשך, כי נראה דהינו משה רבנו ע"ה בעצמו שהיה בבחינת דין, ראה שאיש מצרי מכה איש עברי, ואז אין צריך שני עדים, לכך ניד את המצרי.

הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי (ב)

(ד)

פנה רננים

רבי משה בירדוגו זצ"ל

הרינת המצרי על ידי שם המפרש

ברש"י: מכאן אנו למדים שהרגו למצרי בשם המפרש עכ"ל. וקשה לפי זה מה שאל משה רבנו ע"ה מהקב"ה (ג יג) 'ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהם', הלא ידע הוא שם המפרש כפרוש רש"י.

ונראה על פי מאי דאיתא בספרי המקבלים, כן אדם יכול להרג נכרים באמירת ב' אותיות ראשונות של שם ידו"ד, ויהודים עם אותיות אחרונות, ומשה היה כבוד פה ולא הנה יכול לדבר אות וי"ו, פי האותיות בומ"פ הוא מן השפתיים, ודבר שפתיים היה לו למחסור.

וזהו פונת דתן ואבירם שאמרו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי, דלכאורה היא שפת יתר מה שאמרו 'כאשר הרגת את המצרי'. ועוד מה היו מתמיהים על דבר זה, שמה באמת ירג אתם כמו שהרג המצרי.

פרשת שמות

תָּבֵן מִכָּל אֲשֶׁר יוּכְלוּ, לֹא דוֹקֵא מִן הַהֶפְקֵר, רק מִכָּל אֲשֶׁר יוּכְלוּ, וְנִתֵּן לָהֶם רְשׁוּת לִקְחַ אֶף מִשָּׁל תִּבְרוּ בַגּוֹלָה.

וְהִנֵּה אָמַר בְּפִרוּשׁ שְׁמַתְפֹּנֵן לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל, כִּינֵן שְׁלֹא יִהְיֶה נִגְרַע מִעֲבוֹדְתֶם דְּבַר, וְאִם יִצְטָרְכוּ לְבַקֵּשׁ רַק מִן הַהֶפְקֵר יִשְׁהוּ הַרְבֵּה וְלֹא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶתֶם דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, לְכַף נִתֵּן לָהֶם רְשׁוּת לִקְחַ מֵאֲשֶׁר יִמְצְאוּ אֶף בַּגּוֹלָה.

וְזֶה שְׁאָמַר הַפְּתוּב אֲתֵם קָחוּ לָכֶם תְּכוֹן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ אֶפְלוּ מִשָּׁל אִישׁ אַחֵר בַּגּוֹלָה, כִּי אִין נִגְרַע מִעֲבֹדְתְכֶם, וְלְכַף אִי אֶפְשֵׁר לְשִׁהוּת הַרְבֵּה וְלְבַקֵּשׁ רַק מִן הַהֶפְקֵר. כֵּן הָיָה אוֹמֵר רַק בְּפִיו, אֲכַל בְּלָבוּ הַתְּפֹנֵן כְּדִי שְׁאֵם יִקְחוּ מִשָּׁל אַחֵרִים יְבוֹאוּ הַמְצָרִיִּים וְיִכּוּ אוֹתָם וְיִשְׁבְּרוּ אֶת שׁוֹקֵיהֶם, לְכַף נִתֵּן לָהֶם רְשׁוּת לִקְחַ מִכָּל אֲשֶׁר יִמְצְאוּ כְּדִי לְהַכּוֹתֵם.

וְזֶה שְׁאָמַר הַפְּתוּב תְּכוֹן אִין נִתֵּן לְעִבְדֵיךָ וְלִבְנֵים אֲמִרִים לְנוּ עֲשׂוּ, וְאִם כֵּן אִי אֶפְשֵׁר לְחַפְשׁ אַחֵר תְּכוֹן הַהֶפְקֵר רַק מִכָּל אֲשֶׁר נִמְצְאוּ, לְכֵן וְעִבְדֵיךָ מִכִּים אֲנַחְנוּ, וְנִמְשָׁף לְנוּ רָעָה כִּי אֲנַחְנוּ מִכִּים עַל יְדֵי הַמְצָרִיִּים מֵהַ שְׁאֲנַחְנוּ לּוֹקָחִים תְּכוֹן שְׁלֹא בְּרִצּוֹנָם, וְעַל יְדֵי כֵן וְחִטָּאת עֲמֵד, עֲמֵד חוֹטָאִים מֵהַ שְׁמִכִּים אוֹתְנוּ, וְאִם כֵּן הָיָה לְנוּ רָעָה שְׁמִכִּים אֲנַחְנוּ, וְלָהֶם רָעָה שְׁחִטָּאוּ בְּמָה שְׁמִכִּים אוֹתְנוּ.

וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים יְדָא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת רִיחֲנוּ כַּעֲבִינֵי פְרַעֲה וְכַעֲבִינֵי עִבְדֵיךָ לְתֵת חֶרֶב בְּיַדֶם לְהַרְגֵנוּ (ה' כ"א)

תולדות אברהם

כִּי אֲבִרְהָם אֲבִיחֲצִירָא זצ"ל

לְיִשְׂרָאֵל הָיָה סַפֵּק בְּנִבּוֹאתֶם שֶׁל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן

מוֹבָא בַּמְדַּרְשׁ (ש"ר ה' כ"א), שְׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אִם בְּאֵמַת בְּאֵתֶם מִשְׁמוּ

כְּשָׂרָאָה הַקַּב"ה שְׁלָבֶם בַּל עֲמֵם אָז אָמַר וְאֵרַד לְהַצִּילוֹ, שְׁהוֹרִיד הַשְּׂכִינָה לְמִטָּה כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה חוֹטָאִים מִיִּרְאַת הַקַּב"ה, כְּמִשָּׁל הָעֵבֶד שְׁכָשָׁהוּא בְּפִנֵּי רַבּוֹ מִמֶּשׁ אִינוּ חוֹטָא, וְכִמוֹ שְׁפֶתֶב הַרֵב מוֹנְסוֹן, וְכֵן הָיָה אַחֵר כְּךָ שְׁעַל יְדֵי יְרִידַת הַשְּׂכִינָה אָמַר הַפְּתוּב הִנֵּה צִעֲקַת כְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַה אֵלֵי.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשֵׂיו לְכוּ לְסַבְּלֹתֵיכֶם (ה' ד')

חֲנוּךְ בֵּית יִצְחָק

כִּי יִצְחָק גָּלִית זצ"ל

שְׁעוֹבֵד שְׁכַב לִוֵּי בַּמְצָרִים

יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַפְּנִיָּה כִּי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּקִשׁוּ שְׁנֵינִי אֶת הָעָם מִלְּעִבְד, לְמַעַן יִנּוּחוּ מֵעַט מִמְּלֶאכֶה לְתַת מְרְגוּעַ לְנַפְשָׁם, לְזֶה אָמַר לָהֶם פְּרַעֲה אִם אֲתֵם רוֹצִים לְרַחֵם עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יַעֲבֹדוּ בְּפִרְךָ לְכוּ אֲתֵם לְסַבְּלֹתֵיכֶם לְעֹזֵר לְאַחֵיכֶם בְּעֲבוֹדְתֶם וַיִּקַּל לָהֶם, וַיִּמְאוּתוּ שְׁעָה הַצָּרָף גַּם שְׁכַב לִוֵּי לְעִבְד, וְעִיֵּן בַּמְפָּרְשִׁים וּבַמְדַּרְשִׁים.

תְּכוֹן אִין נִתֵּן לְעִבְדֵיךָ וְלִבְנֵים אֲמִרִים לְנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עִבְדֵיךָ מִכִּים וְחִטָּאת עֲמֵד (ה' טו')

אֲמִרֵי שִׁפְר

כִּי שְׁלֵמָה קִלְוֵר זצ"ל

גִּזְרַת הַכָּתוּב מִלְקָטֵי הַתְּכוֹן מִשְׁדוֹת הַמְצָרִים בְּלֹא רְשׁוּת

הִנֵּה אֵיתָא בַּמְדַּרְשׁ (שְׁמוֹר"ר ה' ט') שִׁישְׂרָאֵל הָיָה מְבַקְשִׁין תְּכוֹן בְּשִׁדֵּי הַמְצָרִיִּים, וְהָיָה הַמְצָרִיִּים יוֹצֵאִין וְשׁוֹבְרִין שׁוֹקֵיהֶם, עִיֵּן שָׁם. **וְנִרְאָה** דְּזֶה מְרָמוֹ בְּפִסּוּק 'אֲתֵם קָחוּ לָכֶם תְּכוֹן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אִין נִגְרַע מִעֲבֹדְתְכֶם דְּבַר', וְיֵמָה לְשׁוֹן 'כִּי' לְנִתְיֵינַת טַעַם. אֶף הַפְּנִיָּה כְּךָ, דְּהֵם נוֹתְנִים לָהֶם רְשׁוּת לִקְחַ

(אף האמת היא כי מאת ה' היתה זאת לטובתם בכדי להוציאם בטרם עת כמבאר במפרשים, אף ישאל מחמת קשי העבודה לא השפילו להבין זאת). (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

• מצוות הפרשה •

קריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום

לבוש התכלת

רבי מרדכי יפה

רמז הפסוק לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום

חיבו תי"ל (ברכות ט.) על כל אדם מישראל שישלים הפרשה בכל שבוע עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, כדי שיהיה בקי בתורה, ויסמיך ואל"ה שמו"ת בני ישראל וחיב אדם לקרות הפרשה, שנים מקרא ואחד תרגום.

וזה חייבים כל בני ישראל, וכל העושה כן מאריכין לו ימיו ושנותיו, ואפלו פסוקים שאין עליהן תרגום כגון עטרות ודיבן, והוא הדין ראובן ושמעון וכיוצא בו, חייב לקרות שלש פעמים, שני פעמים במקום מקרא, ופעם אחד במקום התרגום. (אורח סי' רפה)

שני לוחות הברית

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל

התבוננות במצוות הפרשה

בענין גדל המצוה שצונו רבותינו ז"ל (ברכות ט.) להשלים פרשיותיו שנים מקרא

של הקב"ה, ישפט ה' בינינו ויבין פרעה. ואם מעצמכם באתם, ישפט ה' בינינו וביניכם'.

וקשה, מאחר שפבר האמינו ישראל שה' שלח את משה ואהרן כדי לגאל את ישראל, שנאמר "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם ויקדו וישתחוו" (שמות ד, לא), א"כ מדוע לאחר שייצאו משה ואהרן מעם פרעה, הסתפקו אם הם שלוחי ה'?

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ה ה"ד), 'דברי הפרענות שהנביא אומר, אם לא עמדו דבריו, אין בזה הכחשה לנבואתו. מפני שהקב"ה ארץ אפים ורב חסד ורחם על הרעה, ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם. אבל אם הבטיח על טובה, ולא באה הטובה שאמר, בידוע שהוא נביא שקר. שכל דבר טובה שיגזר האל, אפלו על תנאי, אינו חוזר'.

ומעתה, מאחר שבברית בין הבתרים נגזר על זרעו של אברהם "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (בראשית טו, יג), אזי כאשר באו משה ואהרן אל בני ישראל וישאו פניהם את האותות, ובשרו אותם על גאלתם הקרובה, מיד האמינו לדבריהם. שהרי זו נבואה טובה, שהשעבוד יתקצר במאה ותשעים שנה.

אך לאחר שנכנסו אל פרעה, לא רק שלא שמע אליהם להוציא את ישראל, אלא אף גזר עליהם "לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם הם ילכו וקששו להם תבן: ואת מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו" (שמות ה, ז-ח), ולפי מש"כ הרמב"ם שאם הבטיח הנביא על הטובה, ולא באה הטובה, הרי שנביא שקר הוא. ומטעם זה החלו להסתפק האם אכן הם שלוחי ה' להושיע את ישראל,

אשר יביאו, וזה שאמר הכאים מצרמי"ה גימטריא שכינה, דהברורים יבואו לשכינה.

מאזני צדק

רבי מנחם מנדל שפירא זצ"ל

אמירת ראובן ושמעון בקריאת התרגום

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת נְוֹטְרִיקוֹן וְחִיב אָדָם לְקִרּוֹת ה' פְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם. בשלחן ערוך של הלבוש (או"ח סי' רפ"ה), ובספר חומת אנה פן כתב בשם רבנו אפרים ז"ל. ועין מה שכתב השכיכות לזה הרמז בכאן.

וְלַעֲנִיּוֹת דעתי נראה בס"ד, על פי מאמר חו"ל (ברכות ח), אמר רב הונא אמר רבי אמי לעולם ישלים אדם פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם וְאֶפְלוּ עֲטוּרוֹת וְדִיבּוֹן, פֶּרֶשׁ רַשִׁי שְׁאִין בּוֹ תְּרַגּוּם, וְהִקְשׁוּ בַּתּוֹסְפוֹת אִם פֶּן לִימָא רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן גַּם פֶּן אֵין עֲלֵיו תְּרַגּוּם, עֵין שֵׁם מַה שֶּׁתְּרַצּוּ.

וּבַטּוֹר רצה לדון מזה, דראובן ושמעון שהם שמות אנשים אין צריך לקרות בתרגום רק שני פעמים במקרא, ורק ליתר שאת יקרא גם פן שלשה פעמים. על פן רמזה התורה בכאן דלא נימא כנ"ל, אלא וחיב אדם לקרות הפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם גַּם כֵּן, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן, דגם בתרגום כתיב כמו בתורה, אפלו הכי צריך לחזור פעם שלישית השמות בתרגום.

ויקרא יצחק

רבי יצחק עטיה זצ"ל

זכירת שמו לאחר פטירתו

וְהַמְּפָרְשִׁים ז"ל הם אמרו דהכי קאמר, ואלה וחיב אדם להשלים הפְּרָשָׁה,

ואחד תרגום, ויבדאי הפונה הוא ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים. על פן צריך האדם לידע ולהתבונן בכל פרשה ופרשה, ולהבין ענין המצות הכתובים בזאת הפרשה, הן מצות עשה הן מצות לא תעשה עד תשלום כל התרי"ג, אף שהרבה פרשיות הן שלא נמצא שם איזה מצוה, ואף שאינה מצוה פרטית מתרי"ג, מפל מקום היא מצוה רבה, והיא ענף ממצוה שהיא נמנית בתרי"ג. (הקדמת תורה שבכתב)

חומת אנה

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

ברור ניצוצי הקדשה

וּרְבֵנוּ אֶפְרַיִם ז"ל בפרוש כתב יד כתב, ואלה שמות ראשי תבות וחיב אדם לקרות הפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם עכ"ד. וצריך להבין מאי שיאטיה דרמז זה כאן.

וְנִרְאָהּ, דנודע דגלות מצרים היה לברר ניצוצות הקדשה, אשר שם במצרים ערות הארץ, בכח שעבודם בחמר ובלבנים וכו'. וסוד קריאת הפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם הוא לברר מנגה, דתְּרַגּוּם בַּחֵל וְחִצְיָה בַּקֶּדֶשׁ, וְעַל יְדֵי קְרִיאַת הַפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם אָנוּ מַכְנִיסִין מִחִצְיָה שְׁבַחֵל אֶל הַקֶּדֶשׁ, כִּי תְּרַגּוּם גִּימְטְרִיא תְּרַדְמָה, סוּד נְגִיחָה, וְלַחֲבֵרָה עִם הַמִּקְרָא כֹּל פְּסוּק וּפְסוּק שִׁיחָה נִכְלָל בַּקֶּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ רַבְנוּ הָאָר"י זצ"ל.

וְאִם פן יבון מאד כאן בשעבוד מצרים, שהצרכו לכל תקף השעבוד לברר ניצוצי הקדשה, ומעין דוגמא חיובא רמיא על כל אדם מישראל לקרא הפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד מִתְּרַגּוּם, לְבָרַר מְנַגְהָ וְלִכְלָל בַּקֶּדֶשׁ.

וְכַתִּיב אֵת יַעֲקֹב אִישׁ סוֹפֵי תְבוֹת שְׁבֹת, כְּסוּד וְיִהְיֶה בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֵת

תרגום כנגד נפש. ויקרא אותה בטעמיה מבלו
 יפסיק בינתים בדבור כלל אפלו בדברי תורה,
 וכן פרושו בספר החסידים סימן קמ"ו, ואחר
 כך יקרא ההפטרות מיד.

ומורי נ"ע כתב שיאמר אחריו 'ה' מלאך
 גאות לבש', ואם קורא ביום שבת
 יאמר אחר כך 'מזמור שיר ליום השבת', כדי
 ליחד תורה נביאים וכתובים, ואחרי כן משנת
 'ציאות שבת שמים' כדי ליחד גם כן תורה
 שבעל פה. (אות צד)

שמות שנים מ'קרא ואחד תרגום, בני ישראל
 עם הצבור, ע"כ. ועל פי דרכם ניקא אגן דמה
 שסים שמות בני ישראל הבאים מצרימה, שם
 רמז למה שאמרו ז"ל דהרגיל במצוה זו אהניא
 ליה שיזכר שמו בקרב פשישאל אותו המלאך,
 והינו אמרו דמאן דעביד הכין יועיל לו למען
 תזכר שמות בני ישראל לפניהם באים מצרימה
 ולא תשכח מפיו.

שער הפונות

דבי חיים וויטאל זצ"ל

הכנה לקבלת תוספת קדשת השבת

מנהגי מורי ז"ל, תכף בסימו תפלת שחרית
 דיום ו', יהיה הולך לבית הפנסות או
 לבית מדרשו, אם יהיה שם ספר תורה פשר
 יהיה מוציאו, וקורא בו שנים מקרא ואחד
 תרגום [וכו'].

ואחר קריאת הפרשה, יהיה טובל הטבילה
 של ערב שבת, הנזכר בספר הזוהר
 פרשת תרומה (קל"ו), דרב המנוגא סבא ע"ה,
 הנה סליק מנהרא בכל ערב שבת כו'. והיה
 אומר מורי ז"ל, כי פיון שפבר קרא הפרשה,
 כבר יש באדם פח לקבל תוספות קדשת השבת,
 ולכן לא יהיה טובל קדם שיקרא הפרשה,
 וזלתי דרך מקרה. (ענין ליל ו')

תוצאות חיים

דבי אליהו ווינדאט זצ"ל

השגת נפש רוח ונשמה

שישתדל להשלים הפרשה עם הצבור שנים
 מקרא ואחד תרגום, והפונה בקצרה,
 שיכון בשנים מקרא כנגד נשמה ורוח, ובאחד

מקור חיים - טור פטרה

דבי חיים הכהן זצ"ל

השלמת נפש האדם

אף על פי שאדם שומע כל התורה כלה כל
 שבת בצבור חייב לקרות לעצמו, לפי כי
 זאת הקריאה היא לתועלת אחר השלים עצמו,
 ולכן צריך להיות ביום ששי דוקא, ואם יהיה
 בפקר אז טוב לו יותר, כי זה הוא מכלל מה
 שאמר הכתוב (שמות טו ה) 'והכינו את אשר
 ב'כ'או',

ולפי דרך שבאיתי בענין השלמות שקונה
 האדם על ידי המעשה קריאת הפרשה,
 יהיה הכנה לקבל תוספת נפש על ידי התרגום,
 ותוספת רוח ונשמה על ידי שנים מקרא, ולכן
 צריך לקרות תרגום אפלו עטרות ודיבן.

ענג שבת

דבי אברהם ראובן ב"ר זצ"ל

זוכה על ידי אמירתה לנשמה יתרה

ויקרא האדם שמו"ת (בראשית ב כ). ראשי
 תבות שנים מקרא ואחד תרגום,

שַׁעֲרֵי רַחֲמִים

רבי רחמים יוסף פראנקו זצ"ל

באמירתה בלי הפסק נצול מחבוט הקבר

כתב הרב חיד"א במו"ה באַצבע (סימן ה אות קסד), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: סְעוּדָה רַבִּיעִית אַחַר הַבְּדִלָה פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה, וּמַצִּילֵת מִחֲבוּט הַקֶּבֶר, וּמִי שְׁלֵא יוּכַל לַעֲשׂוֹת בְּפֶת יַעֲשֶׂנָה בְּמִזּוֹנוֹת, וַיִּכּוֹן לְהַשְׁאִיר בְּרַכָּה בְּסְעוּדוֹת הַחַל מִקְדָּשַׁת שַׁבָּת, עַכ"ל.

יְאִנִּי זֹכֵר שֶׁשְׁמַעְתִּי גַם קְרִיאַת פְּרִשַׁת תְּרַגּוּם בְּיוֹם שֵׁשִׁי אִם לֹא יִפְסִיק בְּתוֹךְ הַפְּרָשָׁה כְּלֵה, יֵצֵא מִמֶּנָּה מְלֶאךָ אֶחָד, וּסְגָלְתוֹ הוּא מְזַכֵּיר לְאָדָם שְׁמוֹ, בַּעֲת שְׂבָאִים מְלֶאכִי חֲבֵלָה לַעֲשׂוֹת לוֹ חֲבוּט הַקֶּבֶר שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ מֶה שְׁמוֹ וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ, וְזֶה הַמְּלֶאךָ מְזַכֵּירוֹ שְׁמוֹ וּמַצִּיל אוֹתוֹ מִחֲבוּט הַקֶּבֶר. נִמְצָא עַל יְדֵי סְעוּדָה רַבִּיעִית וְעַל יְדֵי פְרִשַׁת תְּרַגּוּם בְּלִי הַפְּסֵק נִצּוֹל.

(ח"צ ס"ו רנח)

כִּינּוֹן שֶׁהוּא קוֹרֵא שְׁמוֹת נִקְרָא אָדָם, כִּי עַל יְדֵי קְרִיאַת שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגּוּם בָּא לוֹ נִשְׁמָה יְתֵרָה.

חַתֵּם סוֹפֵר

רבי משה סופר זצ"ל

בטול קלפת נגה חר בתרי

דְּהִתְרַגּוּם הוּא קְלֶפֶת נִגְה שֶׁנֶּאֱחָזָה בַּתוֹרָה עַל יְדֵי שְׂבִיבַת הַלּוּחֹת בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, וְאֵף עַל פִּי שְׁחֹזֵר וְנִתֵּן לּוּחֹת שְׁנִיּוֹת וְנִסְתַּלְקָה הַקְּלֶפֶת, מִכָּל מְקוֹם לְגַמְרֵי לֹא נִסְתַּלְקָה, לְכֵן צְרִיךְ לְתַקְּנָה לְבִטְלָה חֵד בְּתַרְי, בְּשְׁנַיִם מִקְרָא, כִּי הַקְּלֶפֶת לֹא נִסְתַּלְקָה לְגַמְרֵי. (חולין

כח:)

מעשי צדיקים

וכן יפ'ץ'. (יחידי סגולה)

רַבִּי אַבְרָהָם הוֹרְבִיץ זצ"ל, שֶׁתַּל בְּחִצְרוֹ עַץ עֲרֻבוֹת שֶׁהָיָה לְצַנִּינִים בְּעִינֵי שְׂכֵנוֹ הַפּוֹקֵר, שְׁלֵא יְכוּל הָיָה לְסַבֵּל שִׁיְהוּדִים לּוֹקְחִים עֲרֻבוֹת לְמַצּוּהָ. מֶה עָשָׂה, חָפַר מַחְצְרוֹ בּוֹר שֶׁהִגִּיעַ עַד מַתַּחַת לְעֵץ, וְשָׁפַךְ לְתוֹכוֹ נֶפֶט, כְּדֵי שֶׁהִעָץ יִבֵּל.

הַלֵּךְ רַבִּי אַבְרָהָם וְסֵפֶר זֹאת לְקַהְלוֹת יַעֲקֹב זצ"ל, שֶׁיֵּצֵא לְרֵאוֹת אֶת עַץ הָעֲרֻבוֹת וּפְסֵק אֶת פְּסוּקוֹ, 'כֹּאשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרָץ', עַץ זֶה שְׁמֻזָּה יְהוּדִים רַבִּים בְּמַצּוֹת, יִגְדֵּל טוֹב יוֹתֵר עַל יְדֵי הַנֶּפֶט.

וּכְאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרָץ וְיִקְצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (א יב)

שְׂאֵל אֶחָד מִצִּירֵי הַסִּיִּים הַפּוֹלְנֵי אֶת רַבִּי מֵאִיר שֶׁפִּירָא מְלוֹבְלִין זצ"ל שֶׁשְׁמַשׁ צִיר בְּסִיִּים מִטַּעַם אֲגָדַת יִשְׂרָאֵל, מֶה פֶּשֶׁר הַמִּנְהַג לֶאֱכֹל בֵּיצִים קְשׁוֹת בְּלִיל הַסֶּדֶר שֶׁל פֶּסַח.

הַסְבִּיר לוֹ הָרַב מְלוֹבְלֵין, דָּבָר זֶה בָּא לְסַמֵּל אֶת תְּכוּנַת אֶפְרוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, מֶה בִּיצָה כָּכֵל שֶׁהִיא מִתְבַּשֶּׁלֶת יוֹתֵר בְּמִים רוֹתְחִים, הִיא מִתְקַשָּׁה יוֹתֵר, כֵּן יִשְׂרָאֵל, כָּכֵל שֶׁהֵם סוֹבְלִים יוֹתֵר תְּלֵאוֹת וְצָרוֹת רַבּוֹת וְרַעוּת, כֵּן הֵם מִתְחַשְּׁלִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּעִנְיֵן שְׁעַבּוּד מִצְרַיִם, 'וְכֹאשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ, כֵּן יִרְבֶּה

חדשים, כל ימי מנחתה אותה, במלאת החדשים אלה, פתאום פאָשר באָה כּוֹן הַלְכָה, לא נראתה ולא נשמע ממנה מאין באה ולאן הלכה, אז הבינו למפרע כי מקרה טהור היה מן השמים. (גבעת שאול)

ויפן בה נכה ויכא כי אין איש ויף את המצרי ויטמנהו
בחול (ב יב)

שמעתי בשם הרה"ק **רבי ברוך ממעוזיבוז** זיע"א, שפעם באו אליו אנשי עיר אחת לשבת קדש והעתירו לפניו במהלך השבת שיעשה עמהם טובה, על דבר הצרות הרבות שיש להם ממושל העיר שהוא רשע גמור, מרבה להציק ליהודי עירו עד אשר לא יוכלו שאת.

השיב להם רבי ברוך בפסוק, 'ויכא כי אין איש' וגו' רמז לשר העיר שאינו איש כָּלל ולא תאר אדם לו, 'ויף את המצרי', כלומר להכות את המצר הרשע, אין ההכרח דוֹקא לעשות בו פעלה בשבת, אלא 'ויטמנהו בחול', אפשר להטמינו ולהניחו לימות החל, כי גם בימות החל נתן להורידו ולהשפילו עד שאול תחתית. (באר משה)

מעטה ביהודי בורסקאי שהיתה פרנסתו מצויה לו ברוח, עד היום שבא מושל חדש לאזור והתקנא בהצלחתו, והקים אף הוא מפעל לעבוד עורות. המושל לא הסתפק בתחרות, אלא אף הוציא צו המורה ליהודי לסגור את מפעלו, מסבות תברואתיות.

נסע היהודי לקבל על הרשע בפני הרה"ק **רבי אברהם זוד מבוטשאטש** זיע"א, אליו הגיע בערב שבת קדש, בהתיצבו אמר לו הרבי, 'ידוע לי השם שבו הרג משה רבנו

ויכך הוה, ככל שהשכו המתסכל שפך יותר גפט, כך גדל העץ והתפשט, העפיל למעלה מגג הבית עד כדי שיעלו לגג כדי שיוכלו לקטוף את ענפיו למצוה. העץ הגיב שפע של ערבות שחלקו לאנשי העיר, וגם לבאים מחוצה לה. (אורחות ובינו)

האלף וקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך
את הילד (ז יז)

בנו הבכור של רבי דוד צבי הערנפעלד חתן **החתם סופר** זצ"ל, היה רבי **שמואל הערנפעלד** זצ"ל, לימים אב"ד מטרסדורף בעל **חתן סופר**. מפרסם היה לגאון בכל קצויו תבל, ומנכדיו הראשונים של החתם סופר, שעוד זכו להשתעשע על ברקיו.

שמטו זרחה בעיר פּרשבורג שש שנים אחר נשואי הוריו, והחתם סופר הורה לקראו שמואל, על שם אביו רבי שמואל סופר מפראנקפורט דמיין.

דבר פלא ארע לו בעת שיצא לאויר העולם, אמו הצדקת לא יכלה להניקו בעצמה, חפשו מינקת בתשלום מלא עבורו, אף לא מצאו בכל העיר, עד שבא אביו בלב מר אל חותנו החתם סופר, לשפך צערו לפניו על אודות הינוק שאין לו ממי לינק.

ענהו החתם סופר, "מה אעשה בני, בטח בה' והוא יעשה". בעת ההוא היה רוח סערה וגשם שוטף, עד שלא נראה שום עובר ושב בחוצות העיר ומאין יבוא עזרו, פתאום באה אשה קרועה ועניה לביתם, ושאלה אם אינם זקוקים למינקת, הם שמחו וקראתה, הלא אותה הם מבקשים.

האשה נשארה בביתם בלי שאלת קצבת משכורתה ומבלי בקשת ממון תשעה

אלא סיגריה כבויה, רוקן את הטבק, שטח את הניר, וכתב עליו.

ספר הרה"ק **הבית ישואל** זיע"א, כי גיסו **רבי יצחק מאיר אלטר** זצ"ל הי"ד ספר לו שבגעת היותו בקרעניץ, הראה לו אחד את הפתקה הזו בכתב ידו של החתם סופר, וספר שרכש אותה באלף רובל. יצין שמעין זאת אכן כתוב בפרוש הרמב"ו על התורה. (אוצרות הסופר)

ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושממתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים (ג כב)

בידוע הנה הרה"ק **הישמח משה** זיע"א מיחל ומצפה בכל עת לביאת המשיח ולא הסיח דעתו ממנו, אף כאשר הלך לישון היה מניח סמוך לו את מקלו ואת בגדי השבת, ומזהיר את משמשו שיחוש וימהר להעירו מיד עם השמע קול שופרו של משיח.

פעם שאלו נכדו הרה"ק **הייטב לב** זיע"א, "מדוע אתה מרעיש עולמות בענין זה יותר משאר הצדיקים". ענהו הישמח משה, דע לך שאינה דומה שמיעה לראיה, שאר הצדיקים שמעו על הבנין והחרבן, אולם אני ראיתם, ועדין זוכרם.

כבר הייתי פעמים בעולם הזה, בפעם הראשונה הייתי בין יוצאי מצרים, ובפעם השנייה הייתי ירמיה הנביא, ואני זוכר היטב כל דבר, אם יכניסוני אל הבית במצרים, אני אכיר את המצרי שהשאל לי כלי כסף וכלי זהב, במעמד הר סיני, לא זו בלבד שאני זוכרו לכל פרטיו, אלא אף זוכר מי עמד לצדי.

בפעם השנייה התנבאתי על החרבן וראיתי בעיני את בית המקדש נחרב, אין כל

את המצרי, אף השבת מתקרבת והנר רואה שאין לי פנאי עתה, תשבת כן בשבת, עוד נשוחח בנדון".

השבת עברה בהתרוממות רוח, אף היהודי לא התבשם מהאווירה, צערו העיקר עליו. בסעודה שלישית פתח הרבי בדברי תורה על הפסוק 'ויך את המצרי ויטמנהו בחול', ובאותה שעה מת אותו צורך בעיר הרחוקה, בעטיו של השם שבו הרג משה רבנו את המצרי. (תולדות הדעת קדושים)

גר הייתי בארץ נכריה (ב כב)

כאשר יצא החק מאת הממשלה שכל אדם צריך לקבל עליו שם משפחה מלבד שמו הפרטי, הגיע הפקיד הממנה לבית הרה"ק **רבי יעקב קאפיל חסיד** זיע"א, להודיע מפיו באיזה שם הוא בוחר. נאנח רבי יעקב לשמע הפקדה ואמר "אוי, גר הייתי בארץ נכריה". הפקיד רשם כי רבי יעקב בחר בשם 'הגר', ומכאן הגיעה משפחת הגר לדורותיה הקדושים. (מאורי גליציה)

אהיה אשר אהיה (ג ד)

בחלום הלילה, הראו לחתם סופר זצ"ל ספר שחבר רבנו הרמב"ו זצ"ל, בו נכתב שהפרוש הפשוט של 'אהיה אשר אהיה', שאמר הקדוש ברוך הוא אהיה עם מי שיהיה צוננו להיות עמי, שמיוחד כל מעשיו לשמי על דרך 'אני לודי וודי לי'.

כשהמיץ, כתב החתם סופר גלוי זה על קצה כבוי של סיגריה, והסביר בנו **המכתב סופר** זצ"ל שכאשר יש לאדם גלוי, הוא חיב לכתבו מיד טרם ישכחנו. מאחר ולא מצא

לה, "בטח זה מלאך רפאל, בא ורפא אותך". מאז ועד סוף ימיה, חיתה כתשעים שנה, לא חלתה בעיניה אפלו מחוש קל. (מגדולי הדורות)

מי טם פה לאדם (ד יא)

לְוִילְעֲדָנִיק הגיע ממרחק איש ואשתו עם בתם, ובקשו את הגבאי האחראי, שייעלה עמם לצינו של הרה"ק רבי ישראל דב זיע"א המגיד מוֹוִילְעֲדָנִיק בעל טאריית ישראל, כשהגיעו למקום, פנתה הילדה ובקשה מאביה שיתן לה את ה"מענה לשון", שאומרים על ציון הצדיק.

כְּשִׁימְנוּ ההורים את דברי בתם פרצו מפיהם קריאות גיל, ומרב שמחה יצאו במחול. הנוכחים לא הבינו את המתרחש לנגד עיניהם, ואז ספר האב את ספורו, "שנים רבות היינו חשוכי בנים, עד שבאנו אל הרבי ז"ל ובקשנוהו להפקד בוצרע של קימא, הוא הבטיח לנו כי תולד לנו בת בקרוב, וזו היא בתי.

לַפְנֵי כארבע שנים ארע לנו האסון הגדול, בתנו ירדה למרתף החשוף, שם ארע משהו שאין אנו יודעים מהו, כשהיא עלתה מן המרתף, נוכחנו לראות כי נתאלמה דם ואינה יכולה להוציא מלה מפיה, הלכנו לגדולי הרופאים, אך כל תרופותיהם ועצותיהם היו ללא תועלת.

נִסְיָנוּ להעזר בלחשיהם וסגולותיהם של הקדורים, וגם מהם לא נושענו. עתה בא אני מטשערנוביל, שם שהיתי שמונה שבועות אצל הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל זיע"א, ואחר שהקשיב הרבי למופת שספרתי

פלא בכך שאני מחל ומצפה בכליון עינים לבנינו מחדש. כשאמר שהיה בין יוצאי מצרים שאלוהו במי הוא צדד במחלקת קרח ועדתו, ואמר שהוא לא התערב באותה מחלקת ולא עמד לא בצד זה ולא בשכנגדו. (החכמה מא"ן)

ויאמר ה' אליו מי טם פה לאדם או מי יטום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה' (ד יא)

מַחֲכָמִי גרְבָא הִיָּה רַבִּי שְׁלוֹם הַפְּהֵן וְצ"ל, בעל אמצעים היה ומלבד היותו עוסק בתורה יומם ולילה, החזיק על חשבונו שתי תלמידי חכמים נוספים, לימים התרושש רבי שלום הכרח לקבל על שכמו על רבנות, בכפר וזריס אשר בדרום תוניסיה.

אֲנִישֵׁי קהלתו וכל מקריו ויודעיו ספרו אודותיו נפלאות, צדיקים אלה היו דבוקים בהקב"ה בכל רגע, לא כתבו קמיעות ולא עסקו בנסתרות, על כל פנים לא בגלוי, אבל תפלתם היתה זכה וטהורה, לפניה נפתחים כל שערי הרקיע.

בַּת היתה לרבי שלום בשם שרה, בילדותה חלתה בעיניה עד שנסתמאה לגמרי רח"ל, פעם הביא לה אביה לשונות של צמר ופשתן בצבעים שונים להבחין ביניהם, ולא היתה רואה בכלל. יצא אביה מהחדר בצער, פרש כפיו אל ה', ואמר, "רבונו של עולם, בת ענרת זה צער ועלבון גדול, קל נא רפא נא לה'.

בְּאוֹתוֹ לילה ראתה הילדה בחלומה משהו מניח ידו על עיניה ואומר, "אל תיראי, למחר תאורנה עיניך ככל האדם". הקיצה משנתה, והנה היא רואה, חכתה לבוא אביה מבית הפקסת לבשרו על הנס, כשבא אמר

וְאֵת הַמִּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוּ אֵת הָאֹתוֹת
(ד יז)

הַסְּמִכְתּוֹ שֶׁל הַרְה"ק **רַבִּי מְרִדְכֵי מִנְדִּיבּוֹרְנָא** זיע"א על יְדֵי דודו זְקֵנו הַרְה"ק **רַבִּי מֵאִיר מִפְּרַעַמְיִשְׁלָאן** זיע"א, הִיָּתָה בְּאִפְּנוּ נִפְלָא וְנוֹרָא מֵאֵד. בְּזֹאת חֲנֻכָּה קָרָא רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי מְרִדְכֵי שְׂיִכְנֵס לְחַדְרוֹ עִם עוֹד שְׁלִשָּׁה אֲנָשִׁים, אַחַר קָרָא לְחַמְשָׁה אֲנָשִׁים וְצִוָּה עֲלֵיהֶם שְׂיַעֲמְדוּ עַל יַד הַפֶּתַח מִבְּחוּץ, וְכֵן לִסְגֹר אֵת הַדְּלֵת, וּלְהַזְהִיר אֵת הָאֲנָשִׁים הַעוֹמְדִים בְּחוּץ שְׂיִשְׁאָרוּ לַעֲמֹד שָׁם וְלֹא יֵלְכוּ, כְּדֵי שְׂיִזְכְּלוּ לְהַשְׁלִים לְמַגְוָן.

סִמְךָ רַבִּי מֵאִיר אֵת יְדָיו הַקְּדוּשׁוֹת עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל רַבִּי מְרִדְכֵי לְסַעְדוֹ וּלְתַמְכּוֹ לְנִשְׂיֹאוֹת, וְכֵן אָמַר לוֹ, 'רְאֵה נִתְתַּיֵּד אֱלֹקִים' וְגו' וְאֶהְרֶן אַחִירָה יְהִיָּה גְבִיאָךְ' (וּלְהֵן ז א), הֲלֹא הוּא אַחִיו שֶׁל רַבִּי מְרִדְכֵי, הַרְה"ק **רַבִּי אַרְוֵן לֵיִב** זיע"א, שִׁפְּתַח אֵת בֵּית מִדְרָשׁוֹ בְּקֵאלִישׁ.

רַבִּי מֵאִיר הוֹסִיף וְאָמַר לוֹ, וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּירָה' (לְעִיל פֶּסוֹ יב), וְהוּא יְהִיָּה לָךְ לְפָה וְאִתָּה תִּהְיֶה לוֹ לְאֱלֹקִים, כִּי מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם הִיָּה כְּכֹר מִקְדָּם גְּבִיא, וְעִתָּה הִגִּיעַ לְבַחֲיֵינָה יְהִי בִישְׁרוֹן מְלָךְ, בַּחֲיֵינָה מְלָכוֹת. כְּפֻנְתּוֹ הִיָּתָה שְׂרַבִּי מְרִדְכֵי כְּכֹר הִיָּה קִדְּם גְּבִיא וּבְעַל רוּחַ הַקְּדוֹשׁ, עֲכָשׁוּ הִגִּיעַ לְבַחֲיֵינָה מְלָכוֹת וְנִהְיָה מְלָךְ, 'מֵאֵן מְלָכֵי וּרְבָנוּ, לְכֹן אֶהְרֶן אַחִירָה יְהִיָּה גְבִיאָךְ.

מְרִדְכֵי, 'אֵת הַמִּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוּ אֵת הָאֹתוֹת', 'מִטָּה' לְשׁוֹן 'מִטָּה יְדוּ', כְּפֻנְתֵי הִיא עַל הַשְּׁפָלוֹת רוּחַ שֶׁתִּקַּח לְיָדְךָ, וְכֵן תַּעֲשֶׂה אֵת הָאֹתוֹת, כְּדֵי לְהִרְאוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, צְרִיכִים לְהִיּוֹת שְׁפַל רוּחַ, לְלֹא שְׁפָלוֹת רוּחַ אֵין הַמוֹפְתִים שְׁוִים כְּלוּם.

לוּ מִהֲרַבִּי מוֹוִילְעֵדְנִיק, אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ וּבְהַבְטָחָתוֹ נוֹלְדָה לִי בְּתֵי זוּ הָאֲמִלְלָה, אָמַר לִי בְּזוּ הַלְשׁוֹן, 'כְּפִי שְׁהִיָּה אֲזוּ בְּדוֹ שֶׁל הַרְבִּי מוֹוִילְעֵדְנִיק לְהַבְטִיחַ לָךְ בַּת, כְּן בְּדוֹ עִתָּה לְרַפָּא אוֹתָהּ מֵאֲמִלְמוֹתָהּ וּמִמְנוּ תַצְמַח שְׂוִיעַתְךָ, סַע לוֹוִילְעֵדְנִיק, וּבּוֹדָאֵי תוֹשַׁע'.

"לא הַבְּנֵיתִי אֵת דְּבָרֵי הַרְבִּי", הַמְשִׁיף הָאֵב, וְשִׁאֲלֵתִיו אֵל מִי הוּא שׁוֹלַח אוֹתִי כְּוִילְעֵדְנִיק, הַרִי הַרְבִּי כְּכֹר נִפְטָר לְעוֹלָמוֹ, "לְדֹ פִתִּי שְׁכְמוֹתְךָ", הִשִּׁיבֵנִי רַבִּי אֶהְרֹן, "הַרִי גְדוֹלִים צְדִיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחִיָּהֶם, וְיִכּוֹל הוּא לְעֹזֹר לָךְ עִתָּה אִף יוֹתֵר מִבְּחִיָּוִי."

"עֲשִׂינוּ" כְּדְבָרֵי הַרְבִּי, וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם הַרוֹאוֹת כִּי צַד חֲזַר כְּאֵן הַדְּבוּר לִילְדָתְנוּ מִיָּד עִם בּוֹאֲנוּ לְצִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, הַרְבִּי שְׁבִבְרְכָתוֹ נוֹלְדָה לָנוּ בַּתְּנוּ, לֹא עֲזַבְנוּ גַם אַחֲרַי פְּטִירָתוֹ."

לוֹוִילְעֵדְנִיק הִגִּיעַ מִמְרַחֵק רַב אֲדָם שְׁהִיָּה עוֹר בְּשִׁתִּי עֵינָיו, הַסּוֹפֵר ר' יוֹסֵף מוֹוִילְעֵדְנִיק הוֹבִילוּ אֵל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַרְבִּי, שָׁם הַשְּׁתַטַּח הָעוֹר עַל הַקְּכֹר, בְּכִי תַמְרוּרִים שְׁפָר אֵת לְבוֹ, וְסַח אֵת כָּל צַעְרוֹ וַיִּגּוֹן.

חֲלָפָה שְׁעָה וּשְׁעָתִים, וְר' יוֹסֵף עוֹמֵד וּמִמְתִּין לְעוֹר שְׂיִסִּים אֵת תַּפְלָתוֹ, כְּדֵי שְׂיִזְכֹּל לְהַחֲזִירוֹ הַבִּיָּתָה. כְּעֵבֶר שְׁלוֹשׁ שְׁעוֹת קָם הָאִישׁ מֵהַשְּׁתַטַּחוֹתוֹ, נִגַּשׁ לְר' יוֹסֵף, וְגִלָּה לוֹ כִּי תוֹדָה לְקַל חֲזַר אֵלָיו מֵאוֹר עֵינָיו כְּאֲשֶׁר הִיָּה מִיָּמִים יְמִיָּה, בְּרַךְ אוֹתוֹ אֲדָם בְּרַפְת "פּוֹקַח עוֹרִים", וּבְקַשׁ מֵר' יוֹסֵף שְׁלֹא יִגְלָה לְאִישׁ אֵת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עִמוֹ, לְבַל תִּשְׁלַט בוּ עַל הָרַע ח"ו. (סִיפּוּרִים נִפְלָאִים)

זיע"א, בדידי הוה עובדא, בעת שובי לארצנו הקדושה אחרי שנסעתי מטבריה לסלונים, כדי להסתופף בצלו של הרבי הרה"ק **הדברי שמואל** זיע"א, וכבר זקנתי וגם הייתי כואב בכל גופי, ומדכא ביסורים.

אנכי בדרך, נחני השם שבנסיעתי במסלת הברזל המוליכה מגרודנא לעיר הגמל אודסה ישבתי בקרון עם חסיד אלמוני מוואהלין, שישב בספסל מולי. הייתי חולה מעים במצב קשה, המכאובים יסרוני עד לבלי נשא, ישבתי במקומי מכוץ ומתפתל, בלוי גניחות ואנחות שנעקרו מפי.

שמע היהודי שישב נכח פני, ונכמרו רחמי עלי, ראה אותי שרוי בצער בצרה, ובקש לגמל אותי חסדים טובים, קם ממקומו ועבר להתישב לצדי על הספסל כשהוא מברכני לשלום, והקיף אותי בשאלות, מי אני, היכן מקומי, איה מחוז חפצי, ומדוע פני רעות, אולי יכול הוא לעזור לי.

אחוז כאבים עניתיו בקצר רוח, כמי שמבקש להפטר ממנו. לא ספרתי לו מה מציק לי, והוא לא מסגל היה לדעת מה מתרחש עמדי באותו רגע, יאמר לשבחו כי משראה שאיני יכול לספר לו, פסק מלשאל כדי למנוע ממני מבוכה, אבל פתח לי פתח ממקום אחר.

הזכיר החסיד אמרה אחת משם צדיקי אמת, דבור של התחזקות, כתוב בתהלים (פט כז) 'הוא יקראני אבי אתה קלי וצור ישועתי', ברגע שיהודי מעורר בלבו להרגיש כמה הקב"ה אוהב אותו, עד שקורא לה' 'אבי אתה', אבא רחימא, מיד ממשיך בזה על עצמו חסדים הנקללים בשם 'קל', כמו שכתוב (שם נג ג), 'חסד קל כל היום', ונעשה לו הקב"ה צור ישועתו, לגאלו לאלתר מן המצוקה ששרוי בה.

אחר שאל רבי מאיר את רבי מרדכי, "רב, הנה פאן", משענה "הנני", אמר לו רבי מאיר, "בוא ועמד על יד המזוזה", אחר המשיר ואמר, "מרדכי זמלא מקום אביו, כי הוא הצעיר והחשוב ויש לו אשה כשרה, ונוכל לומר עליה שהיא בת תלמיד חכם.

מרדכי, תתפלל בבקר השכם, ותתפלל לפני התבה ערב ובקר וצהריים, אמר לתבה אחותי אתה, תגניס אורחים ותאכיל עניים, ותאכל עמהם יחד, אף בלילה ולא ביום, שהוא מקדש ללמוד, ודע כי אביו הקדוש ז"ל עבד את ה' עבודה תמה".

אחר התחיל רבי מאיר לשוור המאיר לארץ ולדריים עליה ברחמים ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית' וכו', ויברך אותו, ויאמר לעומדים שם, "הטו אזניכם ושמעו היטב, זאת חנכת המזבח", מה מזבח מכפר, אף שלחנו של אדם מכפר' (חגיגה כז).

ראה נא שלא יעבר עליך חצות לילה בשנה מעתה, תסע לשבת קדש פרשת יתרו אל הרה"ק **רבי ישראל מרוזין** זיע"א, והוא יקרב אותך ולא ירע לך, כי אתה קנן חדש מלא ישן, ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים.

כן חזר כמה פעמים ואמר לו עוד, "דע כי עבדתי עבודה רבה ביגיעה גדולה עתה אחר ההדלקה, עד שמפני נטפו אגלי זעה וידי קרות פשלג. מעתה לא תבוא אלי מעצמך עד שאבקש אותך, והיה אם אחרץ בך, אקרא לך בשם היאות לך בבוא עת פקדה אי"ה, לך בכחך זה, והושע את ישראל". (תפארת מרדכי)

ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל (ד כב) **ספר** החסיד המפלג רבי יהודה לייב קסטלניץ

טיעא הולך ודואג לרוחתי ולרכיבתי בטוב ובנחת מבלי לדהר מדי, עד בואנו צלחה אל עיר הכנרת, כל זאת באה לי משעה שקבלתי דברי אותו חסיד ברבכת לאודיטה, אז התמתקו הדינים שהיו שרויים עלי, והתנהגו עמי משמים במדת החסד והרחמים. (מסוד טיח חסידים)

ניאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקלו לשלח את ישראל לא ידעתי את ה' (ה ב)

אברך משי ה'ה פסח סלומינסקי, שקד על תלמודו והיה לכו עליה, אכל בלבו חשך אפלה, מחו ידע הכל ובלבו מהפכה, ספקות ותהיות אי שקט ומבוכה. הוא התמרמר כל כך, הצטער וכאב, איך יוכל להפטר מכף הקלע, הזו המיסרת אותו כל כך.

נסע לצדיקים ובקש שיתפללו עליו, שוחח עם גדולי תורה ויראה והזדהה עם כל מלה מנטפי האמונה, ושב לביתו אל המבוכות המיסרות. קם ונסע לסלונים, אל הרה"ק **היסוד העבודה** זיע"א, ברחילו ורחימו נכנס והשיח מרת נפשו, בקש ישועה.

נתן בו הרבי עיניו ואמר בזו הלשון, "הן תדע שאיך הראשון, פרעה מלך מצרים כבר שאל מי ה' אשר אשמע בקלו, וקבל תשובה, על כל קושטיא מכה, עוד קושטיא, עוד מכה, לך לחיים ולשלום".

יצא החסיד מסחרר ונבון, לא הבין, אבל כעבר שעות מספר כשהתכסה גופו בפצעים, נרעש והבין שזו התשובה, ואכן פעלה פעלתה, בתוך זמן קצר נרפאו הפצעים, מני אז לא הטרידוהו הקושיות והתקשר בלב ובנפש לרבו. (מעשה אבות)

יהי פי חנני השם באותו רגע, נכנסו בלבי הדברים שהשמיע באזני וחדרו לפני ולפנים, הכו שרש ויעשו פרי מיד החלותי לקרא מקירות לבי, "אבא, אבא רחמא, אבונא שבשמים", ולא ארכו הרגעים עד שהרגשתי בפעל פי חסד שמים יסובבני, הכאבים שקכו והוטב לי.

הנסיעה עד אודיטה שנמשכה יותר מיממה שלמה, עברה בשלום. גם כשירדתי מן הרבכת עם צורותי מבלי לדעת כיצד יעלה בידי להעביר את כל הכבודה אל הנמל והאגניה, ואני זקן וחלש ורפה אונים, נזדמן לי פתאום איש טוב שהציע את עצמו לעזור לי בנשיאת החפצים, ללא שום תמורה.

כשעליתי אל האגיה והפלגנו בים השחור, הסתדרתי בטוב, הייתה אפוא רוחי טובה עלי, ורוחות הים היו טובות אף המה, האגיה החליקה על פני המים הגבוהים כמו בשיט על מי מנוחות, עד שהגעתי בשעה טובה לחופי ארצנו הקדושה וירדתי בחיפה.

יתרה מזו, עוד היה עלי לעשות דרך ארצה מחיפה עד טבריה, בין סלעים וטרשים, ברכיבה על גבי חמור או פרידה, דרך שהיא מאד קשה לאיש מפנק ומיסר כמוני. זמן לי הקב"ה חמור, נער מבני ישמעאל שהוביל אותי ואת צורותי בדמי נסיעה לא מפרזים.

נוסף לכה, השתדל בכל המסע להנעים לי ולהקל מעלי את הטלטולים, והיה פונה אלי מדי פעם ושואל בחביבות, "אבאלי, האם צריך אתה למשהו", "אבאלי שמא אמזג לך מעט מים לשתיה", "אבאלי, האם ישיבתך בנוח על גבי הארץ", "אבאלי, שמא רצונך שנעצר לפוש קמעא".

את המלה אבאלי היה מטעים בידיש, השפה בה הייתי רגיל לדבר, כך היה ההוא

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמדין

בְּדָרְךָ זָקְנוּ, הֲרַהֵ"ק רַבֵּי אֶהְרֵן הַגָּדוֹל מִקְאֲרֵלִין זִיע"א. נִעְנָה ר' לִיפָא עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָמַר, "נִרְאָה שֶׁהֲרַבֵּי רָצָה לְקַיֵּם נִסְיַתְךָ זֶה כְּנִסְיַעַךָ עַל קַבְרֵי אֲבוֹתַי זִיע"א", וְהֲרַבֵּי הַשֵּׁבִי, "הַכֹּל אֵתָּה חֲפָץ לְהַבְיִן".

אחר לָוֶה אֶת הַרְבֵּי לְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל הַצִּיּוֹן הַסְמוּךְ, שֶׁל תִּלְמִידוֹ רַבֵּי צְבִי הִירֵשׁ מִרִּימְנוֹב, וְהֲרַבֵּי הַתְּבֹטָא אוֹדוּתָיו שֶׁהוּא גַם הִיָּה גְדוֹל, אֶף לְמַדְרַגַּת רַבּוֹ ר' מַעֲנַדְל, לֹא הִגִּיעַ.

בדרבנן בְּרַכְבַּת חֲזָרָה לְלוּצֶק, נִחְלַשׁ רַבֵּי יוֹחָנָן בִּיּוֹתֵר, שָׁכַב בְּלֹא תְנוּעָה, וְכַמְעַט שִׁפְרָחָה נִשְׁמַתוּ. ר' לִיפָא נִבְהַל בִּיּוֹתֵר, מִלְבַּד שִׁחְשַׁשׁ לְבְרִיאָתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי, חָשַׁב עַל כֶּף שְׁעוֹד מְעַט יְכַנֵּס הַמְבַקֵּר וְיִוְרִיד אוֹתָם בְּאִמְצַע הַדְּרָךְ, כְּדָרְךָ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים עִם הַחוּלָיִם, וּמֵאִין יָבֹא עֲזָרִי.

לפתע רָאָה מִתְקַרֵּב אִישׁ הַדּוֹר בְּלָבוֹשׁ שְׂרָיִם, נִרְאָה רוֹפֵא עִם תֵּיק בְּיָדוֹ, נִגַּשׁ הִישֵׁר לְרַבֵּי הַשׁוֹכֵב, פִּתַּח אֶפְדָּתוֹ, וּבִידוֹ סָבַב כְּנִגְדַּד לְבוּ הַקְדוּשׁ שֶׁל הַרְבֵּי זְמַן מֵהָ, עַד שֶׁהֲרַבֵּי הִתְעוֹרֵר וּפְתַח עֵינָיו הַקְדוּשׁוֹת, וְעִדְדוֹ שָׁכַב כֶּף מֵאֵד חֲלָשׁ.

הרופא הָאֵלֶּמוּנִי לֹא הוֹצִיא הֶגְהָ מִפִּיו, וְרַק יָשַׁב לִיד הַרְבֵּי וְהִבִּיט בּוֹ כְּרַבֵּעַ שָׁעָה, אַחַר קָם לְדָרְכוֹ. כְּשֶׁהֲרַבֵּי הִרְגִישׁ מְעַט יוֹתֵר טוֹב, שָׁאֵל אֶת ר' לִיפָא שְׁלֹא מִשׁ לְרַגַע מֵאֵתוֹ, הָאֵם הוֹדָה לוֹ עֲבוּר עֲזָרְתוֹ. הִלֵּךְ ר' לִיפָא וְחִפְשׁ אַחֲרָיו בְּכָל הַקְרוֹנוֹת, אֶף לְמַרְבֵּה פְּלִיאָתוֹ לֹא מִצָּאוֹ עַל הַרְכְּבַת הַנוֹסְעוֹת, נֶעְלַם וּפְרַח כְּלֹא הִיָּה. הַמְשִׁךְ בְּשִׁבְעֵי הַבַּיִת בַּעֲזָה

בשנות מוֹגֵרְיוֹ בְּעִיר לוּצֶק, הִיָּתָה דְרָכּוֹ בְּקִדְשׁ שֶׁל הַרַהֵ"ק רַבֵּי יוֹחָנָן פְּרִלּוֹב מְלוּצֶק זִיע"א לְנִסְעַת בְּחֻדְשֵׁי הַקֵּיץ לְמִקוּמוֹת נֶפֶשׁ. מְלוּהוֹ הַמִּשְׁב"ק הַחֲסִיד ר' לִיפָא מְרַגְלִית הִיָּה נוֹסֵעַ עִמּוֹ עַד הִגִּיעוּ לְמַחוּז הַפָּצוּ, וְהֲרַבֵּי הִיָּה נִשְׁאָר בְּמִקוּם מְסַפֵּר שְׁבוּעוֹת, בְּעֶרְךָ חֻדָּשׁ. לְר' לִיפָא שָׁנְסַע בְּזַמַּן זֶה בְּחֻזְרָה לְבֵיתוֹ, לֹא הִיָּה אוֹמֵר בְּדִיוֹק אֵימֹתֵי לְחֹזֵר, וְרַק בְּעֶרְךָ.

שנה אַחַת בֵּין תַּרפ"ד לְתַרפ"ח, כְּאֶשֶׁר שָׁהָה בְּאִינוּאֲנִיטְשׁ הַסְמוּכָה לְרִימְנוֹב, הַקְדָּיִם ר' לִיפָא מְעַט שְׁלֹא כְהִרְגְלוּ לְחֹזֵר אֶל הַרְבֵּי, בְּבוּאוֹ, מִצָּא אֶת הַרְבֵּי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְנִסְעַת לְרִימְנוֹב, לְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל הַצִּיּוֹנִים הַקְדוּשִׁים שֶׁל הַרַהֵ"ק רַבֵּי מְנַחֵם מְנַדֵּל מִרִּימְנוֹב זִיע"א וְתִלְמִידוֹ הַרַהֵ"ק רַבֵּי צְבִי הִירֵשׁ מִרִּימְנוֹב זִיע"א, עִם אֶחָד מִחֲסִידֵי טְרִיִּיק שֶׁשָּׁהָה עִמּוֹ.

בראותו אוֹתוֹ אָמַר הַרְבֵּי, "הַעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁחֲסִידִים יֵשׁ לָהֶם חוּשׁ רִיחַ טוֹב", וְהִתְיַעַץ עִמּוֹ הָאֵם לְנִסְעַת לְרִימְנוֹב בְּעִגְלָה אוֹ בְּאוֹטוֹ. עָנָה ר' לִיפָא בְּצַחוֹת, "שֵׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הַרְבֵּי מִרִּימְנוֹב הוּא 'טָאָרִים', וְכִתִּיב (תְּהִלִּים פֵּט יח) 'כִּי תִפְאָרַת עֲזָמוֹ אֵתָּה וּבְרַצוֹנְךָ תִּרְוֵם', מִכָּאֵן שֶׁלְ'טָאָרִים', נוֹסְעִים בְּאֵתָּה, אוֹטוֹ.

רבי יוֹחָנָן הַסֵּכִים לְדְבָרָיו, וְשִׁכַּר רֶכֶב לְנִסְעַת לְרִימְנוֹב הַסְמוּכָה. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרִימְנוֹב וּנְכַנְסוּ לְצִיּוֹן הַקְדוּשׁ שֶׁל רַבֵּי מְנַחֵם מְנַדֵּל מִרִּימְנוֹב, נִבְהַל ר' לִיפָא מִמַּחְזָה פְּנֵי קִדְשׁוֹ שֶׁל הַרְבֵּי בְּעַת שְׁהוֹתוֹ עַל הַצִּיּוֹן, שֶׁנִּרְאָה הִיָּה לְבוֹ יוֹתֵר מִשְׁלֵג.

בצאתם הַפְּטִיר הַרְבֵּי, כִּי הַרְבֵּי מִרִּימְנוֹב הִלֵּךְ

מילין יקירין והודושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

קיום תרי"ג מצוות לכל יהודי

להתקיים אלא בכללות כל ישראל ואין מציאות בעולם יכול עשות כל עיקרי התורה, וזה לך האות, אם הוא כהן הרי זה אינו מקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור וכו', ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מצות עשה שבהקרבת הקרבנות ודיניהם אשר רבו מצות עשה שבהם, וכן לוי. ובכללות כל ישראל יקיימו כללות עיקרי התורה, לזה אמר 'ועשו' לשון רבים.

אך כאשר כולל עצמו בכלל ישראל יש לו חלק בכל תרי"ג המצוות וממילא מקבלים רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו חיות, וכאשר כתב **האור החיים** (שם לט לב): כי ה' ציווה תרי"ג מצות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם וכו', ומה מציאות יש ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אשר יכוונו להם, אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה. עכל"ק. ומטעם זה אמרו צדיקים שקודם כל מצוה שעושה, יראה לכלול עצמו בכלל ישראל.

זוהי אפוא כוחה של אחדות ואהבת ישראל שנחשב לו כאילו הוא עצמו עשה המצוה בפועל, וכלשון הזהב של העוללות אפרים בהמשך דבריו: ודבר זה ראייה ומופת לאחדות האומה הישראלית, שכולם נחשבו לאיש אחד, והם גוי אחד בארץ מצד הנשמות שנגורו מאל אחד, ולפיכך מקבל כל אחד שכר מן המצוות שעשו אחרים, וכן העונש, מצד היותם ערבים זה בזה.

מצוות שאינו יכול לקיימם בפועל יקיים במחשבה ודיבור

עצה נוספת מצינו בספרים הקדושים שהרי אמרו (קידושין מ). 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה', ועל כן במצוות שבידו לקיימם, יקיים המצוה בפועל.

זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור (ג טו). דרשו רבותינו ע"ה (תקו"ז הקדמה ד): 'שמי' עם 'יה - שס"ה, 'זכרי' עם 'יה - רמ"ח. שכאשר מקיים האדם רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, זוכה להשראת השכינה. כי כל מצות עשה מחיה ומגינה אבר אחד מהאדם, וכל מצות לא תעשה מחיה ומגינה על גיד אחד משס"ה גידיו של אדם. אם כן יקשה, וכי יכול אדם לעשות את כל המצוות. הלא ישנם מצוות הנוהגות רק בכהנים, וישנם שחלים רק במצבים מסוימים, כגון מצוות השבת אבידה שאם אינו מוצא מאומה אינו יכול לקיימה, וכן שילוח הקן ונתינת גט פטורין וכיוצא בזה מצוות רבות אחרות. ועל כולנה, אותם המצוות שניתן לקיימם רק בזמן שבית המקדש היה קיים. ומאחר שראינו שכנגד כל אבר מהאדם ישנה מצווה מיוחדת לו להחיותו, מה יעשה האדם ויחיה.

ע"י אהבה ואחדות כלל ישראל נעשה כאילו קיים הוא עצמו

נאמרו בכך כמה וכמה תירושים. בעל **הכלי יקר ע"ה** כותב בספרו **עוללות אפרים** (קצפ): התורה באמת גדולה ורחבה היא על האדם, כמו שאמר (תהלים קיט צו) 'רחבה מצותך מאוד', ועל הרוב אי אפשר לאדם אחד שיהיה בידו לקיים את כל מצוות עשה בתורה וכו', הרי לפעמים שתמנע ממנו לאיזה סיבה. על זה אמרו (אבות פ"ב מט"ז) 'לא עליך המלאכה לגמור' כולה, רק אשר תמצא בכחך עשה אתה קצתם ואחרים קצתם, ובזה תתקיים התורה כולה על ידך ועל יד זולתך.

וכן גם כתב **האור החיים הקדוש** (שמות כה י) לבאר מדוע דווקא בארון שינה לשונו ואמר לשון רבים כאמרו 'ועשו ארון', וביאר: אולי שרמז שאין גופה של תורה יכול

א) שזוה הנאמר בפסוק (דברים ל' יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו'. שישנם מצוות שאפשר לו לקיים והם הנכללים בלעשותו. המצוות שאינם בידו לעשותם, קרובים אליך מאוד ע"י שתקיימם 'בפניך ובלבבך' היינו לימוד המצווה והלכותיה בפניך, ולדעת סוד המצווה בלבבך.

אך במצוות שאינם בידו יקיימם ע"י דיבור ומחשבה, כפי הידוע שבכל מצוה ישנם שלושה חלקים 'מעשה דיבור ומחשבה'. ואם אינם בידו ילמד הלכותיהן וישתוקק לקיימם במחשבתו ואז הקב"ה מצרף מחשבתו למעשה כאילו עשה בפועל.
מבאר השל"ה הקדוש (הקדמה לתורה שבכתב אור חדש

מִילְתָּא דְפְּלִיָּאָה

אדם מישראל קדוש בקדושת התורה

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְּרִימָה וְגו' אִישׁ וּבֵיתוֹ בְּאוּ (א א). כל אדם מישראל קדוש הוא בקדושה של מעלה ואף גופו הגשמי קדוש הוא, וביותר הצדיקים המתנהגים בקדושה ובטהרה אשר בוודאי כל גופם קדוש. כי התורה והאדם קדושה אחת יש להם, כמו שנרמז בלשון הפסוק (במדבר יט ד) 'זאת הַתּוֹרָה אֲדָם', והרי אמרו (אחרי עג). אורייתא קוב"ה וישראל חד אינון, וכמו שהתורה כולה שמותיו של הקב"ה (זוהר משפטים קכד.), כך גם בני ישראל הם שמות הקדושים, כמו שכתב הרה"ק בעל מאור עינים ע"ה (ד"ה ואלה שמות), ואלה שמות בני ישראל שבני ישראל מלאים שמות הקדושים, וזהו ואלה שמות אלו בני ישראל המלאים שמות הקדושים.

גם שמו של האדם רומז לשמות קדושים ועליונים, כמו שאמר המגיד ממעורטיש ע"ה (ליקוטים יקרים אות ערב) על הפסוק 'ואלה שמות בני ישראל', כי כמו שהתורה שמו של הקב"ה כך שמות בני אדם הם שמות קדושים, ושמו של האדם רומז לבחינת נשמתו הקדושה שיסודה בשמות הקדוש. ושם האדם למטה הוא רמז לשם קדוש בעליונים, וזה הנאמר בהמשך הפסוק **איש וביתו באו, איש** הוא צירוף שם קדוש ועליון, **וביתו** הוא שם האדם למטה, ושהם התחתון הוא כמו בית לשם העליון.

לכל יהודי יש את בתורה

לכל יהודי יש את מיוחדת בתורה, כמו שידוע הרמז בבית 'ישראל' ראשי תיבות 'יש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, וכן 'ש'ן ראשי תיבות 'יש ש'שים ר'בוא נ'שמות, ומבאר במאור עינים (חוקת ד"ה זאת התורה) שיש ש'שים ר'בוא שורשי נשמות בישראל, וכל שורש נשמה יש לו את בתורה כמו שכתב מו"ר זקני ע"ה בספר פתוחי חותם (ריש כי תשא), וכדאיתא בזוהר 'קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא', ואותה אות היא חלק אלוה ממעל שבקרב האדם המשפיעה על האדם שפע וחיות קדושה.

מטעם זה אמר האריז"ל שבהגבחה התורה יקרב האדם את עצמו אל ספר התורה, ויסתכל היטב באותיות הקדושות, ובאותה שעה יתמשך עליו אור גדול, כי על ידי הראיה מושך האדם לעצמו שפע טובה וברכה מהאות המיוחדת לנשמתו, בבחינת 'אות היא לעולם', שכל אות בתורה משפיעה על אדם אחד שהוא עולם מלא, ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא 'ה' צבאות' שהוא מלשון 'צבא אות', כי כל אות נאות בתורתו הקדושה יש לו צבא בפני עצמו.

בני ישראל הגיעו לשלמות בקבלת התורה

ובקבלת התורה בא הדבר לשלימות, שאשר קיבלו בני ישראל את התורה השיג כל אחד את חלקו בתורה, ועל ידי זה העמידו עצמם איש איש על מעמדו הראוי לו, וזה הרמז בכתוב (להלן כ טו) 'ירא העם וינועו ויעמדו', שעל ידי יראת השמים שקיבלו במתן תורה העמידו עצמם במקומם הראוי להם. והענין הוא, מאחר ולכל יהודי יש שם משמות הקדוש, והלא התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, וששים ריבוא אותיות לתורה כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל, וכיון שבקבלת התורה קיבל כל אחד את חלקו הראוי לו בתורה - בא לתיקונו הנכון באותיות התורה שכנגד נשמתו.

ברזא דאז"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כח ההטיה לטוב או לרע הוא שנמצא בידי האדם

הכתוב (דה"א' כט יד) 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'. רק המבוקש מהאדם להטות רצונו וחשקו לדרך חיים, או אז ישפיע עליו הקב"ה כוחות משמים לגמור מעשיו בטוב.

כח האדם להשתמש בתכונותיו ולהטותם להיכן שיחפוץ

ניתן להעמיק עוד, מהו כח הנטייה שנתן הבורא יתברך ביד האדם. כי האדם נברא גוף ונשמה, ארץ ושמים. כוחות מנוגדים זה לזה, ובידו להטות עצמו לאחד מהם, ובכך מושך אחריו גם את הכח המנוגד לו. וכבר נאמר שלכן נקרא 'איש' ראשי תיבות א'רץ י'הודי ש'מים, שהיהודי נמצא בתווך בין שמים לארץ ובידו להטות ארץ לבחינת שמים, וחלילה להיפך.

וכך דרש בזה אדוננו **הגאון מוילנא ע"ה** (משלי כב ז) בדברי הגמרא בשבת דף קנו (ע"א), האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא. שכל אדם נולד במזל מסוים ואינו יכול לשנותו, רק הכח שיש בידו הוא, לקחתו ולהשתמש בו לדברים טובים. כדוגמת הנולד במזל מאדים שבבחירתו יכול להיות מוהל, שיקח את מזלו וישתמש בו למצוות ולקדושת הברית. וכן יכול להשתמש בו להיות שוחט, שאף שיש בו מצוה אך אין זה אלא רשות, שכשירצה לאכול עליו לשחוט בהמתו. אך יכול ליפול לדרגת רוצח ח"ו. נמצא כי אותה הנקודה שיש בו יכולה לשמש לקדושה או להיפך ח"ו, לרציחה ואבזירייהו. הרי לנו משמעות עמוקה בכח הניתן באדם להטות עצמו ומזלו ולהשתמש בו לטובה. שבעצם נמצאים בו כל האפשרויות, והמבוקש ממנו להטות עצמו ולנטות אחר הטוב.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' מַה זֶה בְּיָדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה (ד.ב). קשה, הלא ידע ה' מה יש בידו, לשם מה שאלו על כך. אלא ביארו בזה בספרן של צדיקים כי למקל ישנם כמה משמעויות, כשאדם בא בשנים נסמך עליו נקרא 'משענת', וכשאדם צעיר הולך עם מקלו משמש המקל לכבוד ולתפארת ואז נקרא 'מטה' על שמטה אותו לכאן ולכאן, וכשנוטלו להכות בו נקרא 'מקל' מלשון 'ונקלה אחיך לעיניך'. וזו הייתה שאלתו של הקב"ה למשה ע"ה 'מה זה בידך' באיזה מצב משמש המקל שבידך, והשיבו משה 'ויאמר מטה' המטה אשר בידי משמש לי להטות עצמי לימין ושמאל. כלומר הכח הנמצא בידי הוא להטות עצמי לגשמיות או לרוחניות באמצעות מעשי.

ומבואר עוד, כי משה רבנו ע"ה הלא היה חכם גיבור ועשיר כמובא בחז"ל (נדרים לח.), אך ידע, כי לכל אלה לא הגיע מכוחו העצמי אלא מהקב"ה שהשפיע לו כל זאת, ואם יטלם ממנו שוב אינו שווה לכלום. כי איך יחזיק עצמו לחכם הלא רק ה' יתן חכמה, ו'משיב חכמים אחר ודעתם יסכל' (ישעיה מד כה). וכן מעלת העשירות, הלא ה' מוריש ומעשיר' (שמואל א' ב ז). וגבורת בן תמותה אף היא אינה שווה לכלום, כי 'באפס יד ישבר' (דניאל ח כה). ועל זה השיבו משה רבינו, אכן אין לי מצד עצמי שום דבר, והכל בידך, ואני הנני רש ודל. ברם ישנו דבר אחד אשר הוא בידי ולי השליטה עליו, והוא 'המטה'. כלומר, כח הנטייה לנטות ימין ושמאל, לבחור בטוב או בהיפך ח"ו. כי רק את כח הבחירה העניק הקב"ה לאדם. וזאת על כל אדם לדעת, כי משלו אין לו מאומה כמאמר

יצר טוב מגיע בגיל י"ג לאחר שנשרשו תכונות נפש האדם

בזה ניתן לבאר מדוע היצר הטוב מגיע לאדם רק בהיותו בן י"ג שנים. שכן התכונות לטוב ולהיפך נמצאים בו עם לידתו כמאמר הכתוב (בראשית ח כא) 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו', וכך מאמץ הוא לעצמו תכונות אלו וממצה אותם עד תומם, וכשנרכשו אצלו, מגיע היצר הטוב ואז יכול הוא להוציאם בכל הכח בקדושה. כי הלא כל כוחו של היצר הטוב הינו הטיית התכונות לטוב, ומשכן לאחר שנקנו בו באדם תכונותיו, מגיע זמנו של היצר הטוב להטותם לתחיה ולטוב.

הקב"ה עוזרו לאדם להטות תכונותיו לטוב

ואמרו בגמרא סוכה (נב:): אמר רבי שמעון בן לקיש, 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו וכו', ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו. יש לפרש שזוהי העזרה שעוזר לו הקב"ה, שהכוחות שיש בו מתכוונים לצד הטוב. שכן יצר הרע יושב על שני מפתחי הלב, שאינו נמצא בצד הרע, שכן אין המלחמה במקום הרע. רק יושב על שני מפתחי הלב, ששם עיקר המלחמה להטות את הדברים מרע לטוב, והקב"ה מסייע ביד האדם שיוכל להטות לטוב.

תורה תבלין להטות יצרו ולהמתיקו

זהו גם מה שהורו לנו חז"ל הקדושים בדבריהם (קידושין ל:): 'בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין', ויש להבין דברי חכמים וחדושותם, הרי תבלין הוא הממתק את המאכל ונותן בו טעם, וכל מטרתנו לבער מקרבנו את היצר הרע, אם כן מהו שהמשילו היצר לתבלין. אך האמת היא, כי היצר הוא רצון באדם בלתי מוגדר לטוב או לרע, והוא כח רצון, חשק התלהבות ודחף בלתי מוגדר,

וע"י התורה הקדושה משמש תבלין למתק ולהפכו לטוב, וכך משתמש בכלים שניתנו בו לתכלית שבשבילה נבראו. כמו לדוגמה אהבה - לאהוב הבורא, ויראה - ליראה מהחטא, וכן על זה הדרך. ואפילו גאווה המגונה משתמש בה להכיר גדולת הבורא ולנצח היצר.

וכמו שכתוב (תהלים קיט צח) 'מאויבי תחכמני מצוותיך' שביאר בזה הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה (קדושת לוי נח ד"ה שמטבילין) שאת החשק וההתלהבות שיש לאדם לענייני העולם הגשמיים שהם אויביו של האדם, יקח מהם להחכים במצוות ה' ובאותה התלהבות יעשה את מצוות ה'. ועל כך פירשו צדיקים את דברי רש"י בפסוק (בראשית לב ה) 'עם לבן גרתי', שכתב: 'ותר"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים', שאמנם שמרתי תרי"ג מצוות, אך מצטער אני על כך שלא למדתי ממעשיו הרעים, והיה עלי ללמוד ממנו כיצד רץ והתלהב בעשיית מעשיו הרעים, ולהשמש בהתלהבות זו בעשיית המצוות.

ובזה יבואר מה שאמרו במדרש (תנחומא נשא יא) שהראה הקב"ה למשה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד, ולשם מה הוצרך להראות לו מתחת כסא הכבוד בדווקא. אך כדי להראותו וללמדו, כי אמנם כסף יכול לשמש לכל דבר, הן למצווה וחלילה להיפך, אך בכח האדם להטות את דברי עולם הזה לקדושה עד שיגיעו כל כך גבוה עד כסא הכבוד. כי כל ענייני עולם הזה תלויים ועומדים בנטיית האדם לטוב ולמוטב, והאדם יכול להפך כל דבר לטוב. ועל כך מבקשים בכל יום 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו' שהשטן הוא יצר הרע (ב"ב טז). עומד באמצע בין הטוב בחינת 'לפנינו' לרע בחינת 'מאחרינו', וכשיסירו ה' נוכל להטות הכל לטוב ויתקיים 'ושמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם'.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

עבודת השם בכל מקום ובכל זמן

למקום מסוים או למצב אחר ממה שנמצא בו עכשיו, שכן 'מלוא כל הארץ כבודו', ומכל מקום ובכל זמן יכולים להתקדש בקדושתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

התקרבות לקודשא בריך הוא בשלשת הבחינות עולם שנה ונפש

סימוכין לדבר מצינו בתורה הקדושה לענין ההתקרבות לשכינה הקדושה לכל אדם, בכל מקום, ובכל זמן, שהן שלשת הבחינות הכוללות את כל הבריאה כולה, עולם, שנה, נפש, ורמוזים הם בפסוק (להלן יט יח) 'והר סיני עשן כולו', עש"ן ראשי תיבות ע'ולם ש'נה נ'פש. בבחינת עולם, כתוב (דברים ד כט) 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך', ודקדקו צדיקים ע"ה שהכתוב סתם ולא פירש באיזה מקום, שמכל מקום שהינך שם' תוכל לדרוש את ה' אלקיך ומצאת כאשר תדרשנו, ובכל מדרגה שתהיה משם תמצא את השם יתברך ותוכל להידבק בו.

דוקא מתוך חשכת הגלות אפשר להתקרב הרבה

ולא זו בלבד אלא יותר מזה דקדק בתפארת שלמה (עקב ד"ה או יאמר והיה עקב ה-ב') מסמיכות הפסוקים שם (ד כז-כט), וכתב דברי חיזוק ללב נשבר בחשכת הגלות האחרון, כשבעוונותינו הרבים גברה החשכות ועול הגלות וכשל כח הסבל מרוב הצרות וטרדות הזמן, והסטרא אחרא רודף כל היום באין מנוס, אמנם נכון לכל אדם להבין ולדעת כי דוק בגלות זה הזמן גרמא שאפילו מעט ההערה לקדושה פועל יותר ויותר לדחות הרבה מהסטרא אחרא, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, ויקר מאד ומקובל לפני ה' יתברך כל בחינת התעוררות לעבדות ה' לתורה ולתפילה אף שאינו כראוי ובכוונה הגדולה כמו בדורות הראשונים, בכל זאת המעט מהעבודות הוא חשוב לפני הקב"ה כמו הרבה בימים שלפנינו.

בכל מקום ומצב שהינך עומד בו מקודש הוא לעבודת ה'

וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָה ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה וַיֵּרָא וְהָיָה הַסֶּנֶה בְּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסֶּנֶה אֵינּוּ אֵפֶל. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה נָא וְאִרְאֶה אֶת הַמְרָאָה הַגְּדֹלָה הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא יִבְעַר הַסֶּנֶה. וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרְאוֹת גּוֹ'. וַיֹּאמֶר אֶל תִּקְרַב הָלֶם שֶׁל נְעֻלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמָּת קֶדֶשׁ הוּא (ג ב-ה).

מפסוק זה למד החפץ חיים ע"ה לקח בעבודת השם יתברך, כי דרכו של היצר הרע להכניס לאדם מחשבות רעות בכדי למנוע ממנו לעסוק בתורה ועבודת השם, בטענות שווא למיניהם, שלפי מקומו וזמנו או מצבו הדחוק אינו יכול לעבוד את השם, ורק לכשירחיב ה' את גבולו ויוטב מצבו או ישתנה מקומו, ולא יהיו לו שום מניעות, אז יוכל לעסוק בתורה ובעבודת ה' כראוי.

זוהי השאלה ששאל ה' יתברך את משה רבינו ע"ה, מה אתה מהסס כשאתה רואה שהסנה בוער באש והסנה איננו אוכל, ענה לו משה ע"ה אסורה נא ואתקרב לעלות למקום הקדוש ואז אראה את המראה הגדול הזה אור ה'.

אולם רצונו של הקב"ה מהאדם להאמין באמונה שלימה שבכח כל אחד מישראל לעבוד את השם יתברך, בכל מקום ובכל זמן, ועל זה אמר לו הקב"ה אל תקרב הלום, שאין צורך דוקא לעלות בהר ולהתקרב עד הלום בכדי להתחבר ולראות גילוי אור ה', אלא כי המקום אשר אתה עומד עליו, היינו באותו מצב ובאותה שעה שאתה עומד בה, אדמת קודש הוא, כי רצון הקדוש ברוך הוא דוקא בעבודה מאותה שעה הדחוקה, כמו שאמרו חז"ל (שיהש"ר פ"ח ח יב) 'הלומד תורה בצער נוטל אלף בשכרו, שלא בצער נוטל מאתיים', ולפום צערא אגרא' (אבות פ"ה מכ"ג).

וזה מה שאנו אומרים בכל יום 'קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו ג) כמה פעמים בכל יום, שבכך אנו מזכירים לעצמנו שכדי להגיע לקדושה אין צורך להגיע

קדושה בכל מקום ולמד לעבוד את ה' יתברך בכל מקום ובכל זמן.

תפילה לבורא עולם בכל עת ובכל שעה

כך הדבר בבחינת השנה והזמן, שלא יאמר האדם עתה אין לי מוח הראוי לתפילה ולכן לא אתפלל עכשיו רק כשאפנה אתפלל כראוי וכנכון, אלא תמיד בכל עת ובכל שעה אפשר לכל איש ישראל להתפלל אל הקדוש ברוך הוא, כמו שפירש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ בעל זרע קודש ע"ה (ואתחנן ד"ה ואתחנן הב'): 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר', שלא אמר באיזה עת דיבר שעליה אמר 'בעת ההיא', ללמדנו שבכל עת ועת יתפלל האדם לפי העת ההיא שנמצא עומד בה, יהיה העת איזה עת שרק יהיה.

לא להמתין להתעוררות העליון ורוח ממרום

כענין זה מובא בשם המגיד מקונוץ ע"ה (ראה באר משה ויחי ד"ה נפתלי) לברא הפסוק (קהלת יא ד) 'שומר רוח לא יזרע, ורואה בעבים לא יקצור', כלומר מי ששומר ומחכה עד שיערה עליו רוח ממרום והתעוררות העליון להתפלל ולעבדו יתברך שמו, איש כזה לא יזרע זריעה בעבודת השם לעולם, ואילו 'רואה בעבים' היינו מי שרואה להתפלל ולעבוד את השם אף כשהוא נמצא בעביית וכאילו עב הענן סך בעדו שאין מוחו בהיר כל כך, ואף על פי כן מתחזק ועובד עבודתו, 'לא יקצור', זה האיש לא יקצר לעולם בעבודת הבורא ברוך הוא.

ה' יתברך שומע תפילת כל פה - אף מיהודי הפשוט ביותר

כך הוא ממש בבחינת נפש, שאין איש מבני ישראל שאינו מסוגל להתפלל ולעבוד את השם יתברך, ובכל מדרגה שהוא הקב"ה שומע בקשותיו, כמו שאומרים בתפילת שמונה עשרה 'כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים', שאף אם התפילה היתה בבחינת 'פה', דהיינו מן השפה ולחוץ ובלי כוונה, אף על פי כן הוא יתברך שומע ומקבל צעקתינו.

ועל זה אמר הכתוב 'והפיץ ה' אתכם בעמים' באורך הגלות, ואחר כך 'ובקשתם משם את ה' אלקיך', אם משם מתוך הגלות המר תבקש את ה' אלקיך, אפילו בקשה קטנה בלב, בכל זאת אחר כך יתקיים בך 'ומצאת' דהיינו דבר חדש שלא חשב עליו, מבקשה המועטת שלך אחר כך תמצא יותר ויותר 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך'.

שלא יהיה לבך חלוק על המקום

בענין זה כתב הבית אהרן (ויצא ד"ה ויפגע ה-ב') דברים נפלאים, לפרש הכתוב (בראשית כח יא) אצל יעקב אבינו ע"ה 'ויפגע במקום', 'ויפגע' משלשון תפילה, שהתפלל לפני הקדוש ברוך הוא שבכל מקום שיהיה, לא יהא לבו חלוק על המקום, ובכל מקום יהיה לבו שווה עם המקום. והוא על דרך שפירש הרה"ק ר' שלמה מקארלין ע"ה את דברי הספרי שהובאו ברש"י בפסוק (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך', ודרשו 'שלא יהיה לבך חלוק על המקום', ואמר הפירוש בדבריהם, אשר בכל מקום יעבוד את השם יתברך, כי יש בני אדם שהם נמצאים באיזה מקום ואינם עובדים את השם יתברך, וטענתם בפיהם שהמקום גורם לכך, כי אם היה נמצא במקום אחר בודאי היה עובד השם יתברך בכל כחו.

על זה אמר המדרש שחלילה מלומר כן, 'שלא יהיה לבך חלוק על המקום' שאתה נמצא בו, כי אין המקום גורם שום מניעה לעבודתו יתברך, שהרי הכל מאתו יתברך שמו, וכיון שרצונו שיהיה האדם כעת במקום הזה מסתמא גלוי לפניו שזה המקום לא יגרום שום מניעה לעבודתו, רק המניעה מצד האדם.

וזה פירוש הכתוב 'ויפגע במקום', שיעקב אבינו ע"ה התפלל שבכל מקום שיהיה לא יהיה לבו חלוק על המקום ויעבוד אותו בכל מקום ומקום. ואכן מה כתוב אחר כך (בראשית כח טז-יז) 'אכן יש ה' במקום הזה וגו' מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים', כי יעקב אבינו ע"ה הרגיש

יבא לאור ע"י מנחם אור לישראל
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
 מפורש בשנת המגזן אור לישראל
 מיוצג ומימון: שוקי קור

פרשת שמות

ייהי בדרך במלון

היה זה באחד מיומי דפגרא של ימות החול, והרה"ק רבי נפתלי צבי מרופשיץ זיע"א ערך את שולחנו הטהור בבית מדרשו. יושב היה הרה"ק מרופשיץ בראש השולחן, כל גדולי תלמידיו מסובים אצל השולחן, והחסידים מסביבים אותו כחומה, מביטים בזיו קדשו ובעבודתו הטהורה.

דרכו בקודש של הרה"ק מרופשיץ שמפעם לפעם היה שוקע בדביקות גדולה ועמוקה, בבחינת 'עליית נשמה', וניכר היה שהוא מרחף בעולמות העליונים ופועל שם גדולות ונצורות. דביקות כזאת לא היה לה שיעור זמן למשכה, והייתה יכולה לארוך אפילו כמה שעות רצופות, בהם הרה"ק מרופשיץ ממש לא היה בעלמא הדין. והנה, באמצע עריכת השולחן הבחינו הנוכחים כי הרה"ק מרופשיץ שקע בדביקות זו. שקט מוחלט השתרר בבית המדרש, איש מבין כל הנוכחים לא העז להשמיע קול, ובחרדת קודש עקבו כולם והביטו בצורת קדשו של הרבי, וכמעט שלא גרעו עין מזיו איקונו הנאדר והמרומם.

לפתע פתאום, בניגוד מוחלט לשקט העמוק ששרר בית המדרש, נשמע קול בכיה רמה עולה ובא מפתח בית המדרש. הכל ביקשו להשתיק את הקול, כדי שלא להפריע לרבי, אלא שזו הייתה בתו של הרה"ק מרופשיץ והיא זו שבדמעות שליש תינתה את צערה וסיפירה שחולי כבד תקף את בנה הקטן והוא איבד את הכרתו.

מפני שסכנת נפשות הייתה זו, סברה בתו

של הרבי שעליה לבוא אל בית המדרש, שם עורך אביה את השולחן הטהור, ולבקש את ברכתו. אולם, משכנסה לבית המדרש וראתה שאביה שקוע בדביקות עילאית, וביודעה היטב כי אין זו תרדמה שניתן לעורר אותו בידי אדם, פנתה אל גדולי התלמידים המסובים בשולחן, וסיפרה להם את צרתה: בנה הקטן איבד את ההכרה והיא חייבת כי אביה יפעל עבודה ישועה.

משכו התלמידים בכתפיהם ואמרו לה בשפל קול: הלא תראי כי אביך הרבי שקוע עתה בדביקות, ומה נוכל לעשות? אולם הבת לא ויתרה וטענה בפניהם: אמנם אנכי איני יכולה להעיר את אבי מדביקותו, אולם אתם, שבעלי מדרגות מופלגים אתם, חסידים ואנשי מעשה, בוודאי תוכלו להיחלץ חושים לעזרתי ולישועתי, אם בכך שתעירו אתם את אבי או שבעצמכם תפעלו ישועה עבור בני.

אף לא אחד מבין כל הנוכחים נענה לדבריה. שקט מוחלט שרר בבית המדרש. הרבי שקוע בשרעפיו ואילו החסידים וגדולי התלמידים שותקים ואינם פוצים פה. לפתע נשמע קול לחישה מפיו של הרה"ק רבי צבי הירש משרת מרימינוב זיע"א כשהוא פונה ואומר לבת רבו הבוכיה: אם תתנו לי מחצית משוויה של ה'שטערן טיכעל' שלך - אפעל עבורכם ישועה, ובנך יתרפא! וזאת למודעי, ש'שטערן טיכעל', היינו, מטפחת הנשים השבתית המפוארת שרגילות היו הנשים לעטר ראשם בשבתות, הייתה שווה הון עתק, שכן המטפחת, העשויה מבדי משי ועטוית רקמה, הייתה משובצת

כי נסתמו שערי שמים לתפילתו וכל שיפור לא חל במצבו הבריאותי של הנכד ששכב חסר הכרה. כיון שכן ניגש הרה"ק מרופשיץ לבתו, אם הילד, ואמר לה: עצתי נתונה לך לפנות שוב אל רבי צבי הירש מרימינוב ולבקש את ברכתו.

מיהרה הבת לעשות כדברי אביה, אך תשובתו הייתה מוכרת לה בבירור. הרה"ק מרימינוב חזר ואמר לה שוב את מה שאמר לה בשעת הסעודה: היה אם תתנו לי מחצית משוויה של ה'שטערן טיכעל' - אפעל עבורכם ישועה, ובגן יתפא! אלא שהבת ידעה הפעם מה להשיב לו: והרי מעלת כבודו הצהיר קבל כל יושבי השולחן, ובאזני אבי הקדוש, כי אינכם דורשים ותובעים דבר זה, וכיצד איפוא אתה חוזרים ואומרים זאת?

הרצינו פניו של הרה"ק מרימינוב והוא אמר: חלילה לי מלשנות בדיבורי, ואכן מעולם לא דרשתי ותבעתי ואף עתה איני דורש ותובע כלום. זו בלבד הוא שאמרתי שלא אוכל לפעול ולהביא את הישועה עבור בנכם אילולא זה שאקבל מחצית משוויה של ה'שטערן טיכעל', ומעתה ההחלטה נתונה בידיכם: אם חפצים אתם בישועה, הרי שזו הדרך היעוצה עבורכם, ואתם עשו כהבנתכם. אך כאמור, אני איני תובע או דורש כלום.

משחזרה הבת וסיפרה לאביה הרבי את תשובת רבי צבי הירש, מיהר לומר לה: מהרי נא, בתי, ומשכני את ה'שטערן טיכל' תמורת שוויה. ומשהכסף יהא בידך, רוצי אל רבי צבי הירש ונסי לעמוד אתו על המקח, שמא יסכים להוריד בדמי הפדיון נפש, אך אם יעמוד על שלו: תני לו מיד את כל הכסף שהוא דורש.

בפנינים אמיתיות ויקרות. חצי משווי המטפחת היה סכום גדול מאוד. את הסכום הזה תבע הרה"ק מרימינוב עבור הישועה.

בתו של הרבי עמדה נבוכה, אובדת עצות לחלוטין ולא ידעה מה להשיב להרה"ק מרימינוב על הצעתו. מצד אחד, עמד לנגד עיניה מצבה החמור של בנה הצעיר, השוכב מחוסר הכרה, וכל הון שבעולם היא תתן עבור חייו. מצד שני, מעולם היא לא שמעה שגם הרה"ק מרימינוב הוא מפועלי הישועות שבדור, שכן באותם הימים עדיין לא התפרסם רבי צבי הירש כמנהיג לקהל עדתו וכצדיק גוזר במילי דשמיא. אילו היה הרה"ק מרימינוב מבקש סכום קטן וסמלי, כפדיון ממוצע שאותו רגילים לתת לצדיקים, בוודאי שהייתה נאותה, אך כאן מדובר בסכום עתק ומופלג ביותר.

אדהכי והכי, לפתע ניעור הרה"ק מרופשיץ ופקח את עיניו. הוא תיכף הבין כי דבר מה מתרחש כאן. מתח כלשהוא שורר על המסובים, והרבי ביקש לדעת מה קרה. לא היה כמובן מה להסתיר, והבת סיפרה לאביה את מהלך העניינים: על מה שאירע לבנה ועל הצעתו של הרה"ק מרימינוב.

הרה"ק מרופשיץ שמע את הדברים והתפלא מאוד. הוא פנה להרה"ק מרימינוב ושאלו בפלא רב: האכן כנים הם הדברים שאתם דורשים ותובעים את מחצית ה'שטערן טיכעל' כדי לפעול את הישועה? הזדעזע הרה"ק מרימינוב ואמר בנחרצות: חס וחלילה, וכי יעלה על הדעת שאני 'אדרוש' ו'אתבע' כדבר הזה?

לאחר חילופי הדברים הקצרים הזדרז הרה"ק מרופשיץ לסיים את עריכת שולחנו, והוא פנה לחדרו, כדי להתפלל ולהעתיר בעד הנכד החולה. אלא שנראה היה להרה"ק מרופשיץ

גם מדין לוויית האורחים וגם מפני כבוד אביהם הצדיק.

רבי צבי הירש עשה ככל אשר צווהו רבו הקדוש, ויצא עם שני האברכים לדרכם. היה זה עבורם תענוג דקדושה, לזכות למלווה נשגב ונעלה שכזה, שכן המתיקו סוד שיח שרפי קודש ושוחחו ביניהם על דרכי החסידות ומסילות עבודת ה'. תחילה התנהלה הדרך על מי מנוחות, עד שלפתע, בהיותם על אם הדרך, החלו לרדת גשמים אדירים ומטרות עוז. הדרכים והכבישים הפכו לבוציים עד שנמנע מהאברכים ומלווים להמשיך בדרכם.

בהעדר ברירה נכנסו לאחת האכסניות היהודיות שנקרתה בדרכם. סבורים היו לשהות שם יום או יומיים, אלא שהגשמים החזקים לא פסקו. מזג האוויר נעשה קשה יותר ויותר. רוחות עזות נשבו במהירות עצומה והעיפו את כל אשר נקרה בדרכם. הם הבינו כי בעל כרחם עליהם להישאר באכסניה ולא להמשיך בדרכם.

דע עקא שהאברכים החזיקו בכיסם פרוטות בודדות של ממש. היה ברשותם כסף בדוחק רב עבור הוצאות הדרך, אבל לא עבור שהיה ממושכת באכסניה, הכוללת אכילה שתיה ולינה כיד המלך. אובדי עצות היו האברכים כשחשבו על הרגע בו יעזבו את האכסניה ויאלצו לשלם מחיר מלא על שהותם במקום.

בצר להם ובמבוכתם כי רבה, פנו שני האברכים אל רבי צבי הירש וניסו להציע לו פתרון ייחודי: הלא תראה כי מצויים אנו באכסניה על כרחנו, והשהות בה עולה כסף רב, אותו אין ברשותנו. שמא תסכים לקבל יהודים, תושבי האזור והגלילות, לברכה ולתושיה, תברך אותם

כך עשתה הבת, ומשראתה כי הרה"ק מרימינוב עומד על שלו נתנה לו את הכסף כפי שדרש, ואכן באורח פלא, לא חלף זמן רב, והילד החולה, נכדו של הרה"ק מרופשיץ, התעורר וחזר להכרתו כשהוא מחלים ושב לאיתנו.

היה זה בימים בהם רבי צבי הירש משרת מרימינוב כבר לא היה משרת בקודש אצל רבו הגדול הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זיע"א, ואמנם בימי חורפו, באותם שנים בהם רבי צבי הירש עדיין היה משרת את רבו הקדוש מרימינוב כמעט ולא היה עושה כן, לבקש פדיונות נפש תמורת הבטחות ברכות וישועות, למעט פעמים נדירות שבהן בירך והבטיח, ואחת מהן היה במעשה הבא שבו הבטיח ברכות וישועות תמורת פדיון נפש, מעשה שהיה כך היה:

היה זה אחד מצדיקי דורו ששלח את שני בניו, אברכים מסולאים ובני עליה, להסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זיע"א. אברכים אלו היו דורשים ומבקשים, ואביהם הגדול ידע כי אצל הרה"ק מרימינוב יוכלו להתרומם ולהתעלות בדרכי התורה והחסידות.

ישבו האברכים הבנש"קים במשך זמן רב בבית מדרשו של הרה"ק מרימינוב, בצילא דמהימנותא, ושאוּבו מלוא חופניים מתורתו הקדושה ומחסידותו של רבן של כל בני הגולה. משחלף הזמן אותו תכננו לעשות ברימינוב, ניגשו אל הרבי וביקשו ברכת פרידה לקראת שובם לביתם. הרה"ק רבי מנחם מנדל בירכם בברכות לרוב, ואף הוסיף וביקש ממשרתו הנאמן ונאמן ביתו, רבי צבי הירש, כי יעשה עמהם חסד וילווה אותם בדרכם הביתה. היה זה

משובה ובבדיחות הדעת: רבי, רצוני בן זכר בעבורי. ברכני רבי בזרעא חייא וקיימא.

התהרהר רבי צבי הירש במשך זמן רב, ולאחר מכן ענה לו בארשת של כובד ראש: שאלה גדולה שאלת ובקשה קשה ביקשת זה עתה. אך עם זאת, שעת רצון היא עתה לפעול ישועות, ורק בשל כך אודיעך כי תמורת מאה רובלים, טבין ותקילין עוברים לסוחר, אבטיח לך בן זכר!

האברך עמד נדהם. הוא לא צפה את התנאי שיבוא בעקבות הברכה. ואילו רבי צבי הירש המשיך בשלו ואמר לאברך הצעיר: הרי יודע אני כי אין בידך מאומה, אך בשביל קבלת הברכה בעת רצון נדירה זו, די לי אם תבטיח את הסכום שביקשתך, מאה רובלים, ובשובר לביתך תראה לשלוח לי את הכסף.

האברך עצמו חשב כי דברי רבי צבי הירש הם דברי בדיחותא בעלמא, ואף לא טרח להתייחס אליהם. הוא, יחד עם אחיו ורבי צבי הירש, התארגנו לקראת הליכתם אל מחוז חפצם.

עם שובם לביתם, פנו האחים האברכים תחילה אל בית אביהם הצדיק שביקש לדעת ולשמוע בפרוטרוט את כל אשר אירע עמם החל מצאתם ועד לבואם, ובעיקר, את תהלוכות הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב ואת דברי תורתו. כמובן שהאברכים עשו את רצון אביהם, ויהי כשסיפרו לפניו את כל אשר אירע בנסיעתם, ואת מעשה האדמו"רות שנהג רבי צבי הירש משרת בכדי שיהא בידם ממון לפרוע לבעל האכסניה, הוסיפו ואף סיפרו לו את דרישת רבי צבי הירש בתמורה להבטחת בן זכר: מאה רובלים!

כיד ה' הטובה עליך, ומכסף הפדיונות נשלם את החובות שאנו צוברים לבעל האכסניה. הפך הרה"ק רבי הירש מרימינוב בדעתו לכאן ולכאן ולאחר הרהור מעמיק נענה ואמר להם כי הוא מסכים להצעתם.

מובן מאליו שבימים אלו של ירידת הגשמים כמעט שלא היה ניתן להגיע אל האכסניה או לצאת ממנה, אולם כאשר חדלו הגשמים מלרדת, יצאו שני האברכים לעיירה סמוכה, והודיעו על דבר הימצאו של צדיק פועל ישועות באכסניה הסמוכה. האברכים סיפרו גדולות ונפלאות על צדקתו של פועל הישועות ועל כוחו העצום לשדד מערכות, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, והדברים נפלו על אזניים קשובות. יהודים החלו נוהרים אל האכסניה כדי להביא את בקשותיהם לפני הצדיק ולבקש ברכה מפיו.

ורבי צבי הירש יושב היה בחדרו, מאזין לצרכי עמך המרובים, קורא את הפתקאות הרבות שהוגשו אליו, ואינו חוסך מברכות פיו לכל המוני העם. בקשות רבות ומשאלות שונות הגיעו אל רבי צבי הירש, והוא נתן להם קרן אור של תקווה וציפיה לגאולה. כולם יצאו מלפני הרבי כשהם שבעי רצון ומלאי אמונה ותקווה. אין צורך לומר שהאנשים צירפו לפתקו שנתנו פדיונות נפש בסכומים יפים וחשובים, ובסיומו של יום, אחר שאחרון מבקשי הברכה, יצא מחדרו של רבי צבי הירש, היה ברשותו סכום כסף שהספיק כדי לפרוע את החוב לבעל האכסניה, די והותר.

כטוב לבם של האברכים ברעיון המקורי שהגו, פנה הצעיר שבהם, הוא אשר התחתן זה לא מכבר, אל רבי צבי הירש, ואמר לו כבמעשה

למרבה פליאתם לא נתן להם האבא להמשיך בסיפורם, אלא שאל את בנו הצעיר: האם אכן הבטחת שתתן לו מאה רובלים? הבן נענע את ראשו בשלילה. והאב, נחרד כולו, זעק: אללי לי, מה עשיתם? במהירות ניגש אל חדרו הפנימי, הביא משם מאה רובלים, נתן ביד בנו, והאיץ בו לנסוע אל רבי צבי הירש ולתת לו כרצונו.

אלא שזה כבר היה מאוחר. ברימינוב היה רבי צבי הירש, מצוי בבית הרה"ק רבי מנחם מנדל, ושם לא הסכים לקבל את הכסף. והוא אף הסביר: "שם, בהיותנו בדרך במלון, אכן הייתי 'רבי', והיה בכוחי ליטול מעות, לברך ברכות ולהבטיח ישועות! אולם, כאן ועכשיו, כבר איני רבי, איני יכול לברך ובוודאי שאיני יכול ליטול מעות על כך...".

וכששמע האב הצדיק מפי הבן המאוכזב את תשובתו של רבי צבי הירש משרת, קרא בצער וביגון: חבל על דאבדין! הוחמצה שעת הכושר!

עד סוף ימיו, נותר אותו הבן ערירי וחשוך בנים רח"ל.

על זמן זה של היות האדם מצוי על אם הדרך, ידועים דברי הרה"ק מטשרנוביץ זיע"א אשר כתב בספרו 'באר מים חיים' (פרשת כי תשא): "באמת נמצאים בני אדם גם בני איש שיחשקו מאוד לעשיות המצוות כמו להתפלל בכוונה ולהניח תפילין בחיל וברעדה, וכדומה להדר אחר אתרוג מהודר וסוכה נאה ומפוארה וטלית נאה וכדומה, והכל בקום ועשה בגלוי

בזריזות והידור מצוה... ומה שבגלוי לעין כל במצוות הגלויים בקום ועשה הוא צדיק חסיד ישר ונאמן. ובאמת שאין האדם מרגיש זה. כי הנה הוא עושה מעשיו הנגלים לשם שמים כאשר עם לבבו, ואינו יודע כי גם גניבת פיתוי היצר הרע שמה, להיות צדיק וחסיד בעיני הבריות וכולם יראו וידעו כי אתו היראה והעבודה לה', והכל ישבחוהו ויפארוהו לומר כי אין קדוש כזה בנמצא. וראיה, שאם יהיה בדרך בשדה יחיד, לא ידקדק כל כך בתפילתו להתפלל כאשר בבית המדרש, גם לא יהדר כל כך אחר אתרוג הטוב והיפה אם יהיה בדרך במלון, וכדומה בדברים האלו".

ואפשר לפרש דרך רמז את דברי הכתוב בפרשת השבוע (שמות ד כד): 'וְיָהִי בְּדֶרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשוּהוּ ה' וַיִּבְקֶשׂ הַמֵּיתוּ, שעל היות האדם בדרך, אז בא לו הנסיון מהשמים הקם עליו להמיתו, אם חלילה לא יעמוד בו, או לזכותו ולרוממו כשיעלה בידו לעמוד בנסיון כראוי. כי יש בני אדם שאין מעשיהם הטובים באים אלא כשהוא בגלוי ולעין כל, כדי שייחשבו צדיקים וחסידים בעיני כל, אמנם בהיותו על אם הדרך כבר אינו מדקדק במצוות, וזהו הנסיון של היות האדם בדרך, שם הוא נפגש עם הנסיון מה' לראות היעמוד בו.

וזהו כוחם של צדיקי אמת וקדושי עליון, שעבודתם הוא בהצנע לכת, ודווקא בהיותם בדרך במלון שם עובדים את עבודת ה' בתוקף רב, ומהדרים במצוות ובתלמוד תורה כאשר אין איש רואה אותם ואין חושבים שישבחו אותם ויפארו את מעשיהם, ובשל כך דווקא בהיותם בדרכם יש בכוחם עוד יותר מהיותם בביתם לפעול ישועות ורפואות לרוב.

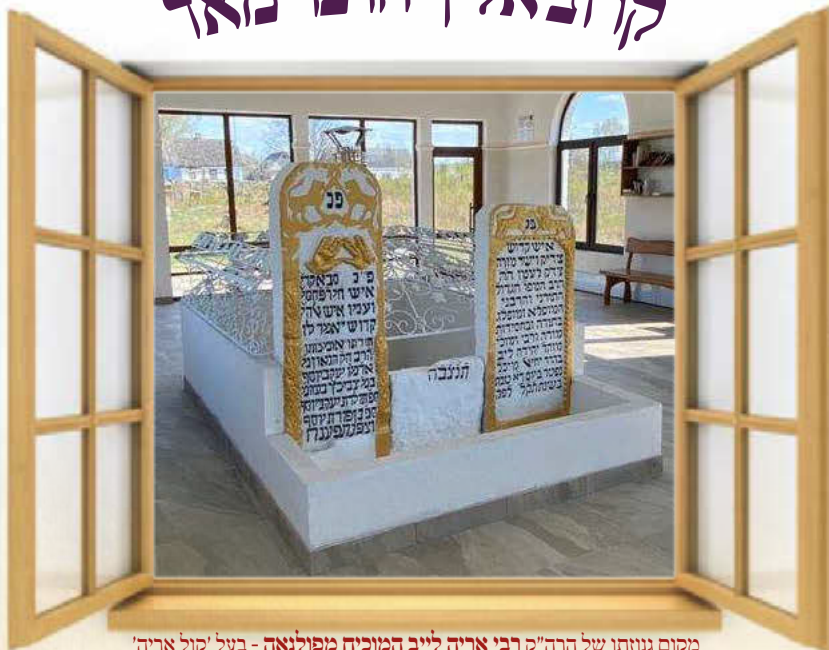
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות וזאת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי אריה לייב המוכיח מפולגנה - בעל 'קול אריה'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים בזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך